

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

HAKSIZ FİİL HALİNDE MÜTESELSİL SORUMLULUK

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU**

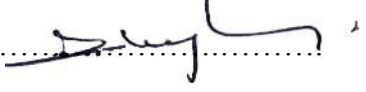
**HAZIRLAYAN
ELVAN AKDOĞANER**

ANKARA

2010

Elvan AKDOĞANER tarafından **Haksız Fiil Halinde Müteselsil Sorumluluk** adlı bu tez, tarafımdan incelenmiş ve Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU
Tez Danışmanı

:

Bu tezin yüksek lisans derecesini elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Fırat ÖZTAN
Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

:

Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı.

Prof. Dr. Taner ALTUNOK

Tez Sınav Tarihi : 15 Ocak 2010

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU (Çankaya Üniversitesi)

Prof. Dr. Bilge ÖZTAN (Çankaya Üniversitesi)

Doç. Dr. Cemal OĞUZ (Çankaya Üniversitesi)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı : Elvan AKDOĞANER

İmzası :

Tarih : 15 Ocak 2010

ÖZET

HAKSIZ FİİL HALİNDE MÜTESELSİL SORUMLULUK

AKDOĞANER, Elvan

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU

Ocak 2010, 82 sayfa

Haksız Fiil Sorumluluğu; sözleşme dışı, hukuka aykırı, kusurlu bir davranışla bir kimseye verilen zararın giderilmesini düzenler. Hukuka aykırı olarak bir kimsenin şahsına veya mal varlığına zarar veren fiile haksız fiil denir.

Haksız fiil borç kaynaklarından birisi kabul edilmiş olup, zararı veren zararı tazmînle sorumludur. Haksız fiil sorumluluğu, akit dışı, hukuka aykırı, kusurlu bir davranışla bir kimseye verilen zararın giderilmesidir, Haksız fiilin unsurları; davranış, zarar, uygun nedensellik bağı kusur ve hukuka aykırılığın oluşturur. Borçlar Kanunu haksız fiilin borç kaynağı olması ile ilgilenmiş olup buna göre “tazminat isteyen zararını ispat etmeye mecburdur.” kuralı getirilmiştir.

BK m.50’de birlikte zarara neden olan birden fazla kişinin sorumluluğu düzenlemiştir. Buna göre ortada bir zararın mevcut olması ve bu zarardan eylemcilerin müteselsilen sorumlu tutulabilmeleri için asıl eylemci, kışkırtıcı veya yardımcı ilişkisi içinde davranmış olması gerekmektedir.

BK m. 50'den doğan sorumluluğun kapsamında mütessesil sorumluluk kavramı, zarara birlikte neden olan kişilerin sorumluluğu bir zarara birlikte neden olmanın hüküm ve sonuçları anlatılmaya çalışılmış ve zararın giderilmesini talep için zamanaşımı süreleri belirtilmiştir.

Anahtar Kelime : Haksız Fiil, Birlikte Sorumluluk.

ABSTRACT

THE RESPONSIBILITY OF THE SOLIDARY IN TORTIOUS ACT

AKDOĞANER, Elvan

Graduate School of Social Sciences Department of Private Law

Supervisor : Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU

January 2010, 82 pages

The responsibility of the tortious act ordered to compensate the damage of the unlawful faulty behaviour to a person.

The meaning of the tortious act to damage someone's personality or someone's assets.

Tortious act accepted the source of a debt, accordingly the maleficent has a responsibility to compensate the damage responsibility of the tortious act occurred to compensate extracontractual, unlawful and a defect behaviour.

The components of the tortious act is, behaviour, damage, law of causation, contradiction of law and misdemeanour.

Cod of Obligations regulated the responsibility of the solidary in the article of 50. According to that regulation if a damage occur, a real activist, a impulsive and a deputy can must act like a partner.

Code of Obligations in article 50 extended the responsibility of the solidary, adjudication, results and also determined state of the limitation.

Keyword : Tortious Act, Joint Liability.

GİRİŞ

Hukuka aykırılık teşkil eden bir kimsenin şahsına veya malvarlığına zarar veren fiillere haksız fiil adı verilmektedir.

Haksız Fiil kavramı Borçlar Kanunumuzun 50. maddesinde düzenlenmiş olup, borç kaynağı olması ile ilgilenilmiştir. Dolayısıyla zarar veren zararı tazminle yükümlü kılınmaktadır.

Bir zarar birlikte neden olan kişilerin davranışları, asıl fail, kışkırtıcı ve yardımcının davranışlarıyla hüküm altına alınmış olup, zarar meydana geldiğinde zarara sebep olan tüm kişilerin sorumluluğunu gerektirmektedir.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, yataklık edenin sorumluluğu kardan pay almasına veya katılımıyla bir zarar doğurmasına bağlı tutulmuştur. Birden ziyade kimseler birlikte bir zarar ika ettikleri takdirde müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin müteselsilen mesul olurlar. Hakim, bunların birbiri aleyhinde rücu hakları olup olmadığını takdir ve icabında bu rücuun şumulünün derecesini tayin eyler.

Yataklık eden kimse, vakı olan kardan hisse almadıkça yahut iştirakiyle bir zarara sebebiyet vermedikçe mesul olmaz.

BK madde 50'den doğan sorumluluğun kapsamında zararın giderilmesini talep için zamanaşımı süreleri de belirtilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAKSIZ FİİL KAVRAMI VE UNSURLARI	1
1.1. Kavram	1
1.2. Haksız Fiilin Unsurları	1
1.2.1. Davranış	1
1.2.1.1. Davranış Çeşitleri.....	2
1.2.1.1.1. Olumlu Davranış	2
1.2.1.1.2. Olumsuz Davranış	2
1.2.2. Zarar	3
1.2.2.1. Maddi Zarar ve Çeşitleri	3
1.2.2.1.1. Fiili Zarar.....	4
1.2.2.1.2. Yoksun Kalınan Kar	4
1.2.2.1.3. Şahsa Verilen Zarar	5
1.2.2.1.4. Şeye Verilen Zarar.....	5
1.2.2.1.5. Doğrudan Doğruya Zarar	5
1.2.2.1.6. Dolaylı Zarar	6
1.2.3. Nedensellik İlişkisi.....	6
1.2.3.1. Nedensellik İlişkisi Kavramı.....	6
1.2.3.2. İliyet Teorileri	7

1.2.3.2.1. Şart Teorisi	7
1.2.3.2.2. Uygun Nedensellik Teorisi.....	8
1.2.4. Kusur	10
1.2.4.1. Kusurun Tanımı	10
1.2.4.2. Kusur Teorileri.....	10
1.2.4.2.1. Subjektif Kusur Teorisi	10
1.2.4.2.2. Objektif Kusur Teorisi.....	10
1.2.4.3. Sorumluluk Hukukunda Kusurun Rolü	11
1.2.5. Hukuka Aykırılık	13
1.2.5.1. Tanımı ve Unsurları	13
1.2.5.2. BK. m.41'e Göre Hukuka Aykırılık Teşkil Eden Haller.....	14
1.2.5.3. Hukuka Aykırılık Sayılmayan Haller	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. MÜTESELSİL SORUMLULUK	15
2.1. Müteselsil Sorumluluk Kavramı.....	15
2.1.1. Genel Olarak	15
2.1.2. Tam Teselsül	16
2.1.2.1. Sorumluluğun Şartları	16
2.1.2.1.1. Kişiye İlişkin Şartlar.....	16
2.1.2.1.2. Eyleme İlişkin Şartlar	17
2.1.2.1.3. Zarara İlişkin Şartlar.....	18
2.1.2.2. Tam Teselsülün Sonuçları.....	18
2.1.3. Eksik Teselsül	19
2.1.3.1. Sorumluluğun Şartları	20
2.1.3.2. Eksik Teselsülün Sonuçları.....	20
2.1.4. Zararın Tutarına İlişkin İradelerin Yöneltilmesi.....	21
2.1.4.1. Sorumlular Yönünden.....	21
2.1.4.1.1. Her Bir Sorumlunun Zararın Tümünden Sorumlu Olması.....	21

2.1.4.1.2. Sorumluların Giderim Borcundan Kurtulmaları	21
2.2. Müteselsil Sorumluluğun Tarihsel Gelişimi.....	23
2.2.1. Roma Hukukunda	23
2.2.2. Müşterek Hukukta	24
2.3. Konunun Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri.....	25
2.3.1. İngiliz Hukukunda.....	25
2.3.2. Fransız Hukukunda	25
2.3.3. Alman Hukukunda	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİR ZARARA BİRLİKTE NEDEN OLAN BİRDEN ÇOK KİŞİNİN SORUMLULUĞU.....	26
3.1. Ortaklaşa (Müşterek) Kusurla Sorumluluk.....	26
3.1.1. Genel Olarak	26
3.2. Maddenin Uygulanması İçin Gerekli Olan Koşullar.....	26
3.2.1. Ortaklaşa Neden Olma	26
3.2.2. Birden Çok Kişinin Ortaklaşa (Müşterek) Kusuru.....	27
3.3. Zarara Birlikte Neden Olan Kişiler	28
3.3.1. Genel Olarak	28
3.3.2. Asıl Eylemci, Kışkırtıcı, Yardımcı ve Yataklık Eden Kavramları.....	28
3.3.2.1. Asıl Eylemci.....	28
3.3.2.2. Kışkırtıcı	29
3.3.2.3. Yardımcı	30
3.3.2.4. Yataklık Eden.....	30
3.3.3. Bir Zarara Birlikte Neden Olma Durumunun Ceza Hukukundaki Suça Katılma Kavramıyla İlişkisi	31
3.4. Nedensellik İlişkisi	32
3.4.1. Genel Olarak	32
3.4.2. Birden Çok Kişinin Aynı Zarara Neden Olmasında Karşılaşılan Olasılıklar.....	32

3.4.2.1. Ortak Nedensellik	32
3.4.2.2. Yarışan Nedensellik	34
3.4.2.3. Seçimlik Nedensellik	35
3.4.2.3.1. Nedensellik Yüklemesi.....	36
3.4.2.3.2. Nedensellik Karinesi	36
3.4.2.3.3. Hakkaniyet Düşüncesi	37
3.4.2.3.4. Birlikte Davranma İlkesi	37
3.4.2.3.5. Başkalarının Hukuki Varlıklarını Tehlikeye Sokmak.....	38
3.4.3. Birden Fazla Kişinin Aynı Zarardan Değişik Sebeplere Göre Sorumluluğu	39
3.4.3.1. BK. md.51 Hükümü ve Açıklaması	39
3.4.3.2. BK. md.51/2 deki Sıra	40
3.4.3.3. Borçlar Kanunu Tasarısında Haksız Fiil Halinde Müteselsil Sorumluluk	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİR ZARARA BİRLİKTE NEDEN OLMANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI	42
4.1. Dış İlişkide Zarar Görene Karşı.....	42
4.1.1. Genel Olarak	42
4.1.2. Sorumluluğun Kapsamı.....	44
4.1.2.1. Tazminatın Tümünden Sorumluluk İlkesi	44
4.1.2.2. Tazminatın İndirim Nedenleri.....	46
4.1.2.2.1. Zarar Görenin Kusuru	47
4.1.2.2.2. Zarar Görenin Zarara Razi Olması	48
4.1.2.2.3. Zarar Veren Zor Durumda Olması	48
4.1.2.2.4. Zarar Veren Kusurunun Hafifliği.....	49
4.2. İç İlişkide Zarar Verenler Arasında	51
4.2.1. Genel Olarak	51
4.2.2. Rücu Hakkının Takdirinde Hakim Göz önünde Bulunduracağı Ölçütler	54

4.2.2.1. Hakkaniyet Düşüncesi	54
4.2.2.2. Zarardan Yararlanma Oranı	54
4.2.2.3. Kusur Oranı.....	55
4.2.2.3.1. Ortak Eylemciler Arasında.....	55
4.2.2.3.2. Asıl Eylemci İle Yardımcı Arasında	56
4.2.2.3.3. Asıl Eylemci İle Kışkırtıcı Arasında	57
4.2.2.4. Zarara Neden Olma Oranı.....	57
4.2.3. Rücu İlişkisinde Yataklık Edenin Durumu	57
4.3. Zamanaşımı	58
4.3.1. Dış İlişkide	58
4.3.1.1. Zamanaşımı Süreleri	59
4.3.1.1.1. Bir Yıllık Süre	59
4.3.1.1.2. On Yıllık Süre	60
4.3.1.1.3. Ceza Zamanaşımı Süresi	61
4.3.1.2. Zamanaşımının Durması	63
4.3.1.3. Zamanaşımının Kesilmesi.....	64
4.3.1.3.1. BK. m.134/1 Hükümü	65
4.3.1.3.2. BK. m.134/1 Hükümünün Tenkidi.....	65
4.3.1.4. Zarar Görenin Daimi Def'i Hakkı.....	66
4.3.2. İç İlişkide.....	67
4.3.3. BK. Tasarısında Haksız Fiil Halinde İç ve Dış İlişkide Sorumluluk.....	70
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	76
EK	
ÖZGEÇMİŞ.....	82

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
age.	: adı geçen eser
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Dn.	: Dipnot
MK.	: Medeni Kanun
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vd.	: ve devamı
YCD	: Yargıtay Ceza Dairesi
YHD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAKSIZ FİİL KAVRAMI VE UNSURLARI

1.1. Kavram

Haksız fiil kavramındaki “haksız” ifadesi, hukuka aykırılığı belirten bir sözcük olarak kullanılır. Bu ifadeye göre kişinin haklı veya hukuka uygun fiillerinin borç doğurması mümkün değildir. Haksız fiil sorumluluğu sözleşme dışı, hukuka aykırı, kusurlu bir davranışla bir kimseye verilen zararın giderilmesini düzenler.¹

Borçlar Kanunumuz haksız fiilin borç kaynağı olması ile ilgilenmiştir. Buna göre tazminat isteyen kimse zararını ispat etmeye mecburdur.

1.2. Haksız Fiilin Unsurları

1.2.1. Davranış

Dar anlamda haksız fiil sorumluluğunun ilk kurucu unsuru insan davranışdır. Davranış kavramı hem bir şeyi yapmayı ifade eden olumlu davranış, hem de bir şeyi yapmama anlamındaki olumsuz davranış kapsamaktadır. Davranış maddi ve psikolojik (manevi) olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. İnsan davranış; kusurlu davranış, kusursuz davranış; müspet davranış, menfi davranış; hukuka uygun davranış, hukuka aykırı

---

¹ EREN, F. (1996), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.

davranış olmak üzere üç ana bölüme ayrılır. Haksız fiilde müteselsil sorumluluk konusunda olumlu ve olumsuz davranışlar incelenecektir.

1.2.1.1. Davranış Çeşitleri

1.2.1.1.1. Olumlu Davranış

İnsan davranışı bir şeyi yapma gibi olumlu bir davranış aktif bir eylem olabileceği gibi, bir şeyi yapmama (olumsuz davranış) şeklinde de olabilir.² Haksız fiil sorumluluğunda zararı oluşturan davranış genellikle olumlu bir davranıştır. Olumlu davranışta, davranışın maddi unsuru olan vücut hareketi gözle görülür bir şekilde ortaya konur. Örnek verecek olursak; A'nın vurduğu yumrukla B'nin vücut bütünlüğünün ihlal etmesi ve tabancasını ateşleyerek öldürmesi halinde A olumlu bir davranış, aktif bir vücut hareketi halindedir, kısaca dış alemde bir olay gerçekleşmektedir.³

1.2.1.1.2. Olumsuz Davranış

Haksız fiil olumsuz bir insan davranışıyla da işlenebilir.⁴ Olumsuz davranış, insan vücudunun pasif durumunu ifade eder. Doktrinde olumsuz davranış "ihmal" adını almıştır.

Doktrinde olumlu davranışın, zarar verici nitelikte olduğu istisnasız kabul edildiği halde olumsuz davranışın yani yapmamanın niteliği tartışmaya açıktır.

---

² **EREN, F.**, age., s.469.

³ **EREN, F.**, age., s.470.

⁴ **TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP** (1995), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası, s.484, İstanbul.; **OĞUZMAN, K., ÖZ, T.** (2000), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.470-471, İstanbul.

Olumsuz davranışı açıklayacak olursak, bir şahıs hareketsiz kalacağı yerde belirli bir harekette bulunsaydı hukuki önem içeren bir sonuç meydana gelmeyecek idiyse, yapmama zararlı sonucu doğuran bir davranış sayılmalıdır.⁵

1.2.2. Zarar

Genel olarak zarar, sorumluluğun ve tazminat borcunun en önemli unsurunu oluşturur. Sorumluluk hukukunda tazminat borcunun doğabilmesi için, haksız fiillerde hukuka aykırı bir davranış, tehlike sorumluluğunda tehlikenin gerçekleşmesi, olağan sebep sorumluluğunda objektif özen yükümlülüğünün ihlali sonucunda belirli bir zararın gerçekleşmiş olması gerekir. Zarar olmayan yerde hukuki sorumluluk yoktur.⁶

1.2.2.1. Maddi Zarar ve Çeşitleri

Maddi zarar bir kimsenin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen eksilmedir. Maddi zarar, malvarlığı, malvarlığındaki eksilme ve malvarlığındaki eksilmenin zarar görenin iradesi dışında oluşmasıyla üç ana unsurdan meydana gelir.

Maddi zarar; fiili zarar, yoksun kalınan kar, şahsa verilen zarar, şeye verilen zarar, diğer zararlar; doğrudan doğruya zarar, dolayısıyla zarar; müspet zarar, menfi zarar, somut ve soyut zarar olmak üzere çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur.

---

⁵ EREN, F., age., s.471.

⁶ EREN, F., age., s.473.

1.2.2.1.1. Fiili Zarar

Malvarlığının mevcut net durumunda zarar görenin iradesi dışında meydana gelen fiili azalmaya, veya pasifte artmaya fiili zarar adı verilmektedir.⁷ Zarar verici olay sonunda malvarlığın mevcut miktarı ve değeri azalmaktadır. Örneğin malvarlığında yer alan bir arabanın hasara uğraması, bir hakkın yitirilmesi veya vücut bütünlüğünün ihlali halinde, tedavi giderlerinin ödenmesi fiili zarar örnek olarak gösterilebilir. Fiili zarara doktrinde olumlu zarar adı da verilmektedir.⁸

1.2.2.1.2. Yoksun Kalınan Kar

Yoksun kalınan kar, malvarlığında meydana gelebilecek bir artışın, zarar verici fiil nedeniyle kısmen veya tamamen önlenmesi sonucu meydana gelen azalmayı ifade eder.⁹ Bu durumda zarar, malvarlığında meydana gelebilecek bir artışın kısmen yada tamamen önlenmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Örneğin, A.B tarafından yaralandığı için çalışmamakta, bu nedenle de elde edebileceği kazançtan yoksun kalmaktadır. Ancak burada zarar, vücut bütünlüğünün ihlali değil, bunun malvarlığında sebep olduğu azalma veya muhtemel artışın önlenmesidir.

Fiili zararlarla yoksun kalınan kar arasındaki fark ise; fiili zararda, zarar görenin sahip olduğu mevcut malvarlığındaki azalma olduğu halde, yoksun kalınan karda kişinin sahip olabileceği şeyler azalmaktadır.

Yoksun kalınan kar, kişiye hem de şeye verilen zararlarda söz konusu olabilir. Yoksun kalınan kar geleceğe ilişkin bir zarar olması sebebiyle zarar

---

⁷ **TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP**, age., s.559.; **OĞUZMAN, K., ÖZ, T.**, age., s.493.

⁸ **EREN, F.**, age., s.478.

⁹ **TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP**, age., s.561.; **OĞUZMAN, K., ÖZ, T.**, age., s.493

verenin bunu önceden öngörmüş olması gerekmemektedir. Aynı zamanda yoksun kalınan kar; ya malvarlığındaki aktifinin artmasının ya da pasifinin azalmasının önlenmesi şeklinde ortaya çıkar.

1.2.2.1.3. Şahsa Verilen Zarar

Şahsa verilen zarar, kelime manasıyla da anlaşılacağı üzere, adam öldürme veya beden bütünlüğünün ihlali sonucunda kişinin malvarlığında ve maneviyatında meydana gelen eksilmedir. Vücut bütünlüğünün ihlali, zararlı bir sonuç doğurmamışsa şahsa verilen zarardan bahsedilemez.

1.2.2.1.4. Şeye Verilen Zarar

Maddi malların ihlali dolayısıyla uğranılan zararlar şeye verilen zararı oluşturur. Örneğin taşınmaz veya taşınır bir malın yok edilip, hasara uğratılmasından doğan zararlar bu bölümde incelenir. Zarar, tahrip, hasar ve kaybın, zarar görenin malvarlığında oluşturduğu azalmadır.

1.2.2.1.5. Doğrudan Doğruya Zarar

Daha çok illiyet bağıyla ilgili olan doğrudan doğruya zarar- dolaylı zarar ayırımında, doğrudan doğruya zarar, zarar verici olayın uygun sonucudur. Burada genellikle borçlu veya failin, zarar görenin hukukça korunan bir varlığına yönelen ihlal fiilinden doğan ilk zararlar buna bağlı olarak sonradan doğan zararlar söz konusu olur.¹⁰ Örneğin, taşıma sözleşmesine göre, taşımakta olduğu B'nin ayağının kırılmasına neden olan A, B hastanede tedavi görürken yürüme esnasında düştüğü için ikinci bacağını da kırmışsa, A'nın ilk davranışıyla uygun illiyet bağı söz konusu olduğundan, A ikinci bacağın kırılmasından meydana gelen zarardan da sorumlu olacaktır. Örnekte

---

¹⁰ EREN, F., age., s.480.

görüldüğü üzere ilk zarar uygun illiyet bağı içinde bulunduğundan, doğrudan doğruya ikinci zarar ise dolaylı zarar olarak nitelendirilmektedir.¹¹

1.2.2.1.6. Dolaylı Zarar

Biraz önceki örnekte de belirttiğimiz üzere, aynı fiilden bir çok kişinin zarar görme ihtimali söz konusuysa; örneğin, A, B'yi yaralamış, hastane de kaldığı sürece tedavi masraflarını, ve bir ay süreyle çalışmadığı için yoksun kalınan karı da ödemişse, hastane gideriyle, yoksun kalınan kar aynı yaralama fiilinden oluştuğu için hastane gideri doğrudan doğruya zararı yoksun kalınan kar ise, dolaylı zararı oluşturmaktadır.

Fail veya borçlu davranışıyla sonuç arasına illiyet bağı bulunmayan zararlardan sorumlu değildir.

BK. m.192 ve BK. m.205 'de bu iki zarar türü birbirinden ayırt edilmiş olup, kanunda belirtilmiştir.

1.2.3. Nedensellik İlişkisi

1.2.3.1. Nedensellik İlişkisi Kavramı

Tazminat sorumluluğunun temel ilkesi, sorumluluğun asli şartı olan nedensellik ilişkisinde zararlar söz konusu davranış veya olay arasında sebep sonuç ilişkisi bulunması gerekmektedir.

Nedensellik ilişkisi hukuki ve cezai sorumluluğun temel şartlarından birini oluşturur. Nedensellik ilişkisi BK. m.41¹²,de Gerek kasten, gerek ihmal

---

¹¹ EREN, F., age., s.481.

¹² Haksız eylemden doğan borçlar, A. Genel Olarak sorumluluk/ 1. Sorumluluğun Şartları: - İster kasit ile, ister taksir ile olsun başkasını hukuka aykırı olarak zarara uğratan kimse tazminat ile mükelleftir. - Başkasını ahlak ve adaba aykırı olarak zarar uğratan kimse de

ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer bir kimseye bir zarar ika eden şahıs o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs kezalik o zararı tazmine mecburdur. BK. m.41/1’de yer alan zarar ika eden ve BK. m.41/2’deki sebebiyet veren kelimeleri, nedensellik ilişkisinin gereğine işaret eden ifadelerdir.

1.2.3.2. İlliyet Teorileri

Hukukta sebep kavramına değişik anlamlar yüklendiğinden, çeşitli nedensellik teorileri ortaya atılmıştır. Fakat konumuzca en önemlileri şart teorisi ve uygun nedensellik ilişkisi olduğu için, bu teorilerin üzerinde durulacaktır..

1.2.3.2.1. Şart Teorisi

Doktrinde, şartların eşitliği teorisi ve zorunlu şart teorisi olarak da nitelendirilen şart teorisi tabi sebep kavramından hareket eder ve şartlardan her birisi sebep adını alır. Bu teoriye göre, bir olayın varlığı zorunlu bir biçimde olayı meydana getiren her şartın varlığına bağlıdır. Bu nedenle şartların her biri diğer her şartı illi kılar ve ona illi bir nitelik verir¹³ Zararlı sonucun şartlarından biri olan failin davranışına, ondan önce mevcut veya onunla birlikte ya da ondan sonra gerçekleşen davranış ve şartlar eklense bile bağımsız illi bir serinin ortaya çıkıp ilk illi seriyi etkisi kılıp, illiyet bağıını kesmesi istisnası dışında, ilk davranış ile zararlı sonuç arasında illiyet bağı geçerliliğini korur.

Şart teorisine göre, sonucu meydana getiren tüm şartlar eşit tutulur ve her şart sonucun meydana gelmesi için zorunlu kabul edilir. Aksi takdirde

---

tazminat ile mükelleftir.; YAVUZ, C. (2006), *Türk Medeni Kanunu & Borçlar Kanunu*, s.440, İstanbul.

¹³ EREN, F., age., s.490.

sonucun meydana gelmeyeceği görüşü mevcuttur. Fakat yine bu teoriye göre, şartların tamamının nazara alınması zorunlu olmayıp, zararın sonucunun doğmasına veya artmasında hiçbir katkısı bulunmayan şartlar nazara alınmaz. Şart teorisi eleştiriye açık bir teori olduğundan bu teoriyi şu şekillerde eleştirmek mümkündür. Öncelikle, şart teorisinin şart kavramı ile sebep kavramını birbirine karıştırdığı iddia edilmektedir. Aynı zamanda sonucu meydana getiren şartların bütün olarak her birinin sebep sayılması halinde sorumluluğun sınırsız bir şekilde genişletileceği ve bu durum hukuk ve adalet uygulamalarıyla bağdaşmayacağı görüşü hakimdir. Son olarak da şart teorisinin objektif değil subjektif bir unsur içerdiği belirtilmektedir.¹⁴

1.2.3.2.2. Uygun Nedensellik Teorisi

Günümüzde Türk, İsviçre ve Alman hukukunda hakim teori nedensellik teorisidir.¹⁵ Somut olayda, gerçekleşen bir sonucu olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre niteliği itibarıyla genel olarak elverişli olan veya bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artırmış bulunan zorunlu şartla söz konusu olan sonuç arasındaki bağa uygun nedensellik ilişkisi denilir.¹⁶

Uygun nedensellik teorisinin sorumluluğu kurma ve sınırlandırma görevleri vardır. Uygun nedensellik teorisinin hareket noktası şart teorisindeki gibi, zorunlu şart kavramı dolayısıyla doğal illiyet bağıdır. Fiille zarar arasında tabii nedensellik bağı tespit edildikten sonra fiil zararın zorunlu şartlarından biri ise aynı anda zararlı sonucun uygun sebebi olup olmadığı araştırılır. Uygunluk formülü doktrinde menfi ve müspet olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Müspet formüle göre; sorumluluğu doğuran olay, gerçekleşen türden bir

---

¹⁴ **TANDOĞAN, H.** (1961), *Borçlar Hukuku*, C.2, s.59, Ankara.

¹⁵ **TANDOĞAN, H.**, age., s.79.; **SAYMEN, ELBİR** (1978), *Türk Borçlar Hukuku*, s.483-484, İstanbul.; **KARAHASAN, M. R.** (1981), *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku*, s.155, Ankara.

¹⁶ **EREN, F.**, age., s.492.

zararın meydana gelme ihtimalini genel olarak arttırmışsa fiil ile zarar arasında uygun nedensellik bağı mevcuttur.¹⁷ Menfi formüle göre ise, sorumluluğu doğuran olay veya davranış niteliği itibariyle gerçekleşen türden bir zararı meydana getirmeye elverişli değilse uygun nedensellik bağı ve dolayısıyla sorumluluk söz konusu olmaz.¹⁸

Her teori eleştirildiği gibi olduğu gibi uygun nedensellik teorisi de eleştirilmektedir. Uygun nedensellik kavramının keyfiliğe yol açtığı, kesin ve belirli bir kavram olmadığı, yönünde eleştiriler getirilmektedir.

Uygun nedensellik teorisinin yanında sebeplerin toplanmasına ilişkin, tek başına yeterli olmayıp ancak bir araya gelmek suretiyle zararlı sonucu oluşturan sebepler topluluğuna ortak nedensellik, birden çok sebeplerden her birinin zararlı sonucu aynı zamanda ve birbirinden bağımsız olarak tek başına meydana getirme elverişli olduğu hallerde yarışan nedensellik, ki bu nedensellik türünde müteselsil sorumluluk söz konusudur. Son olarak da zararlı sonucu, birden çok sebepten yalnız biri fiilen meydana getirmiş olmakla birlikte, somut olayda hangisinin meydana getirdiği bilinmediği takdirde seçimlik nedensellikten söz edilir. Yarışan nedensellik, Ortak Nedensellik ve Seçimlik nedensellik, konumuzla alakalı olduğundan ikinci bölümde ayrıntılı olarak üzerinde durulacaktır.

Nedensellik ilişkisinin kesilmesi demek sebep sonuç arasındaki uygunluğun ortadan kalkmasıdır. Nedensellik ilişkisini kesen sebepler; mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru ve üçüncü kişinin kusuru olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Nedensellik ilişkisinin kesilmesiyle borçtan kurtulmayı sağlayan sebepler, kusur, sebep ve tehlike sorumluluğunda da kabul edilmektedir.

---

¹⁷ EREN, F., age., s.494.

¹⁸ EREN, F., age., s.495.

1.2.4. Kusur

1.2.4.1. Kusurun Tanımı

Doktrindeki hakim görüŖe göre kusur, hukuk düzeninin hoş görmediği, kınadığı davranıŖ biçimine denir. BK. m.41/1'de kusur sorumluluğun kurucu unsuru olarak düzenlenmiŖtir.

1.2.4.2. Kusur Teorileri

1.2.4.2.1. Subjektif Kusur Teorisi

Kusur failin iradi yapısı ile ilgili olduğundan, subjektif teoriye göre, kusur faildeki irade zayıflığı ya da eksikliğidir.¹⁹ Bu teoriye göre, zarar veren fail, davranıŖının zararlı sonucunu önceden görebilir, bundan kaçınma veya baŖka türlü davranma imkanına sahip iken, gerekli iradi çabayı göstermediği için sorumludur. O halde kusur subjektif teoriye göre, somut olayda davranıŖın zararlı sonuçlarını önceden görebilmeyi ve bundan kaçınabilmeyi gerektirmektedir.²⁰

1.2.4.2.2. Objektif Kusur Teorisi

Objektif kusur teorisinde, bir davranıŖın kusurlu olup olmadığı değerlendirilirken zarar veren değil zararı oluŖturan objektif ölçütler dikkate alınmaktadır. O halde bu teoriye göre, zarar verenin kiŖisel durumu, bireysel yetenekleri fiziksel gücü, mesleki becerileri yerine benzer Ŗartlar altında aynı sosyal grup içinde yaŖayan objektif (makul) bir insan tipinin yetenek, mesleki beceri, fizik ve fikri gücü esas alınmaktadır.

---

¹⁹ GÜVEN, S. (1981), *Kusur Kavramı ve ÇeŖitleri*, YD, s.570, vd., Ankara.

²⁰ EREN, F., age., s.530.

Objektif ölçütlere göre kusur da zararın önceden öngörülebilmesi unsuruyla sonuçtan kaçınma unsurunu içermektedir. Ancak bunlar, zarar veren veya faile göre değil, zarar veren veya failin yaşadığı sosyal çevredeki objektif tipe göre değerlendirilmektedir.²¹

Borçlar Hukukunda sorumluluk ve haksız fiilin varlığı bakımından kusurun türü ve derecesi önem taşımaz. Bu durum Ceza Hukukundaki sorumluluk ile Borçlar Hukukundaki sorumluluk arasındaki önemli farklardan birini oluşturur.²²

1.2.4.3. Sorumluluk Hukukunda Kusurun Rolü

Sorumluluk hukukunda genel kural, zarara, zarar gören katlanır²³ ilkesidir. Sorumluluk hukukunun birincil işlevi ise, bir sorumluluk normunun uygulanması için gerekli koşulların oluşması halinde, zarar gören kişiyi uğradığı zararın bir başkasına aktarılmasını sağlamaktır. Bu husus ortak hukuktan gelen bir ilke olan "casum sentit dominus" (kendi düşen ağlamaz, zarara zarar gören katlanır) ana kuralına getirilmiş istisnayı oluşturur. Sözün özü, zarar gören kişi kural olarak bu zararına kendisi katlanmalıdır; meğer ki, bu zararın bir başka kişiye aktarılmasını olası kılan bir istisna olsun.

"Casum sentit dominus" kuralına getirilen istisnaların temelindeki düşünce kimsenin, bir başkasına haksız bir biçimde zarar vermemesi

---

²¹ Y4HD 9.10.1980 E.9386/ K.11389.; **KARAHASAN, M. R.** (2003), *Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk ve Yargıtay Kararları*, s.138, İstanbul.

²² **KILIÇOĞLU, M. A.** (2005), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.

²³ Roma Hukukunda bu ilkeye "Casum Sentit Dominus" ilkesi denilmektedir. Bu ilke hala geçerliliğini istisnası hariç olmak üzere, korumaktadır.

zorunluluğundan (neminem leadere)²⁴ başka bir deyişle kimsenin haksız biçimde uğradığı zarar katlanmak zorunda olmamasından kaynaklanmaktadır.²⁵

Kusurun objektif ve subjektif olmak üzere iki yönü vardır. Objektif yönü; zararı önceden görüp, bunu önlemek için zarar verenin göstereceği özenle ilgili olup, sorumluluk ehliyeti yada ayırt etme gücü olarak anılan subjektif yönü ise; kusur sorumluluğunda zararlı sonuç doğuran davranışın tümünü faile yükletilebilmesidir.

MK m. 15'e göre²⁶ ayırt etme gücüne sahip olmayanların davranışı hukuki sonuç doğurmaz.²⁷ Sorumluluk veya kusur ehliyeti için failin sadece ayırt etme gücüne sahip olması yeterli olup, kişinin erginliği şartı aranmamaktadır.

Ayırt etme gücü; kişinin işlem ve eylemlerinin sebeplerini, nitelik ve sonuçlarını değerlendirip, bu değerlendirmeye uygun biçimde davranabilme yeteneğidir.²⁸ Failin ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının tespitinde araştırılması gereken, haksız fiilin işlendiği anda kişinin ayırt etme gücüne sahip bulunup bulunmadığıdır.

BK. m.54'e göre,²⁹ ister sürekli, ister geçici sebeplerle ayırt etme gücüne sahip olmayanlar verdikleri zarardan ilke olarak sorumlu

---

²⁴ Neminem Leadere: Başkasına zarar verme anlamını taşır.

²⁵ **ÖZEL, Ç.** (2001), *Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler*, AHFD, Ankara.

²⁶ Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimselerin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz.; **YAVUZ, C.**, age., s.7.

²⁷ **İNAN, A. N.** (1979), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı*, s.271, Ankara.

²⁸ **EREN, F.**, age., s.534.

²⁹ Temyiz kudreti bulunmayan kişinin sorumluluğu; Hakkaniyet gerekli kılıyorsa hakim, zarar sebebiyet veren temyiz kudreti bulunmayan bir kişiyi de kısmen veya tam olarak tazminata mahkum edebilir. Bir kimse geçici olarak temyiz kudretini kaybeder ve bu durumda iken zarar yaparsa, bu duruma kendi kusuru olmaksızın konduğunu ispat etmedikçe, tazminatla mükellef olur.

tutulmayacakları belirtilmiştir. Fakat hakimin takdir yetkisi gereğince ve hakkaniyet kuralları çerçevesinde, hakim zarar verenleri kısmen veya tam olarak tazminata mahkum edebilir.

Kusur sorumluluk hukuku açısından kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılır. BK. m.41/1 bir kimseye ister kasten ister ihmal yoluyla zarar veren kişi bu zararı tazminle yükümlüdür demekle, kusurun kasten veya ihmalle işlenmesi halinde, her iki halde de zarar vereni, zararı tazminle yükümlü kılmıştır. Bu hükmün tek istisnası BK. m.41/2'de yer almaktadır. Madde yer alan hükme göre, bir başkasına genel ahlaka aykırı olarak verilen zarardan, failin sorumlu olabilmesi için bu zararı kasıtlı olarak gerçekleştirmesi gerekeceğidir. Kanun koyucu kastın tanımını doktrine bırakmış, doktrinde ise kast; hukuka aykırı sonucun fail tarafından bilerek ve isteyerek istenmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Hukuka aykırı sonucu istememekle birlikte, bu sonucun meydana gelmemesi için şartların gerekli kıldığı özenin gösterilmemesine ihmal adı verilmektedir. İhmal de objektif ölçü esas alınıp, orta seviyede makul bir kişinin somut olayda alması gereken tedbir ve göstermesi gereken özene göre değerlendirilir.

1.2.5. Hukuka Aykırılık

1.2.5.1. Tanımı ve Unsurları

Haksız fiil sorumluluğunun kurucu unsurlarından biri de hukuka aykırılıktır. Doktrinde hakim teoriye göre hukuka aykırılık; hukuka uygunluk sebeplerinden birisinin bulunmaması halinde, başkalarına zarar vermeyi yasaklayan yada zararlı sonucu önlemek amacıyla belirli bir davranışı emreden hukuk kurallarına aykırı her davranış, hukuka aykırıdır.³⁰

---

³⁰ EREN, F., age., s.548.

1.2.5.2. BK. m.41'e Göre Hukuka Aykırılık Teşkil Eden Haller

BK. 41/2'e göre, hukuka aykırılık; temel koruma normlarının ihlali ile bireylerin diğer menfaatlerini koruma amacı güden hukuk normlarının ihlalidir. Diğer bir deyişle kişilerin menfaatlerini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak koruma amacı güden her fiil hukuka aykırı olarak nitelendirilir.³¹

BK. m.41/2'de ahlaka aykırı bir fiil ile kasten başkasına zarar verme hali düzenlenmiştir. BK. m.41/2'nin uygulama şartlarına bakacak olursak davranış; ahlaka aykırı bir davranış olmalıdır, zarar kasten verilmiş olmalıdır BK. m.41/1' de hem kasten hem de ihmal sonucu verilen zararların tazmini hükme bağlanmışken, ikinci fıkrada başkasına ihmali bir davranışla ahlak kurallarına aykırı olarak zarar veren kişinin BK. m.41/2'ye göre tazmin borcu yoktur. Bu takdirde zarar, şartlar varsa hukuka aykırılığa yani BK. m.41/1'e göre tazmin edilir.³² Son olarak bir zararın doğmuş olması gerekmektedir.

1.2.5.3. Hukuka Aykırılık Sayılmayan Haller

Hukukumuzda hukuka aykırılık sayılmayan haller, hukuka uygunluk sebepleri olarak nitelendirilmektedir. Hukuka uygunluk sebepleri; birbiriyle çatışan iki hukuki varlık veya menfaatte, iki koruma normundan birinin daha üstün tutulması ifade eder.³³

Hukuka uygunluk sebepleri kamu menfaati, özel bir menfaatin çatışan diğer bir menfaatten üstün tutulması ve zarar görenin zarara razı olmasıdır.

---

³¹ EREN, F., age., s.553.

³² EREN, F., age., s.561.

³³ EREN, F., age., s.563.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MÜTESELSİL SORUMLULUK

2.1. Müteselsil Sorumluluk Kavramı

2.1.1. Genel Olarak

Aynı zarardan birden çok kişinin sorumluluğu anlamına gelen müteselsil sorumlulukta, yasadan doğan bir müteselsil borçluluk ilişkisi söz konusudur.³⁴ İradi olarak da doğabilen müteselsil borçluluk, haksız fiilden doğan müteselsil sorumluluğu da içeren daha geniş kapsamlı bir kavramdır.

Müteselsil borç ilişkisinde birden çok borçlu vardır ve bunlardan her biri edimin tümünü ifa etmekle yükümlüdür. Alacaklı ise, ancak bir kez elde etmek koşulu ile alacağın tamamını borçlulardan dilediği birisinden veya birkaçından yahut hepsinden birden ve dilediği oranda istemeye yetkilidir.³⁵ Borç tamamen ödeninceye kadar bütün borçların sorumluluğu ödenecek borç oranında devam eder.³⁶

---

³⁴ AKINTÜRK, T. (1971), *Müteselsil Borçluluk*, s.1973, Ankara.

³⁵ YHGK 1.2.1967, E: 1966-T-208/K.29.; www.legalbank.net.

³⁶ GÜRKANLAR, M. (1982), *Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu*, Gazi Üniversitesi Yayınları, No:1, Ankara.

2.1.2. Tam Teselsül

Birden çok kişinin aynı zarardan sorumluluğu Borçlar Kanunu'nda 50. madde ve 51. madde olmak üzere iki ayrı maddede düzenlenmiştir. BK. 50. maddesinde genel olarak teselsülden söz edildiği halde, öğreti ve uygulamada tam teselsül eksik teselsül ayrımı yapılmakta ve BK.'nun 51. maddesinin eksik teselsüle yer verdiği görüşü savunulmaktadır. Madde metnine bakacak olursak;

BK. Madde 50;

Birden fazla kimsenin sorumluluğu/ 1. Haksız fiillerde: -Birden fazla kimseler müşterek kusurları ile zarar yaparlarsa, ister teşvik eden ister fail veya yardımcı olsun, zarar görene karşı her biri müteselsilen sorumlu olur. -İlgililerin birbirine karşı rücu hakları olup olmadığını ve kapsamını, hakim takdir eder. -Ancak yataklık eden kimse, kazançtan bir pay aldığı veya iştiraki ile zarara sebebiyet verdiği takdirde ve derecede tazminatla sorumlu olur.³⁷

2.1.2.1. Sorumluluğun Şartları

2.1.2.1.1. Kişiye İlişkin Şartlar

Tam Teselsül hükmüne tabi olanlar; teşvik eden, asıl fail, yardımcı olan ve yataklık edendir. Yataklık eden dışındakiler 1. fıkra gereği müteselsilen sorumludurlar. Yataklık edenin sorumluluğu için BK. m.50/2 fıkrasında belirtilen kardan hisse almış olması veya eyleme katılımıyla bir zarara neden olması şartı aranmıştır.

Asıl faili belli olmayan, ancak seçimlik illiyet hallerinde, örneğin birkaç kişinin yaptığı kavgada kimin yaralandığı belli olmayacak şekilde karşı taraftan

---

³⁷ YAVUZ, C., age., s.2006.

birisinin yaralanması durumunda kavgaya katılanların hepsinin BK. 50. maddesi uyarınca müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmektedir.³⁸

Yargıtay 4 .Hukuk Dairesi bir kararında; kavgada yaralı veya ölene el uzattığı halde fiilden oluşan zararın (ölüm veya yaralamanın) meydana gelmesinde uygun aktif bir eylemi olmayan kişinin müteselsil sorumlu olmadığı görüşündedir.³⁹ Fail belli ise kavgaya katılan diğer kişiler müteselsilen sorumlu olmayacaktır.⁴⁰

2.1.2.1.2. Eyleme İlişkin Şartlar

BK. 50. maddesinde sorumluluğun ortak kusurla meydana getirilmiş olması belirtilmiştir.

BK. 50. maddesi hükmü, aynı zarardan dolayı birden fazla kişinin birlikte müteselsilen sorumlu tutulmalarını, birden fazla kişinin ortak kusurlarıyla zarara birlikte sebebiyet vermiş olmaları koşuluna bağlanmıştır.⁴¹

Öğreti ve Yargıtay bu konuda farklı görüştedirler. Doktrinde hakim olan görüşe göre; haksız fiilin işlenmesinde ortak kusur olmalı, ancak bu kusurun mutlaka kast derecesinde olması aranmamalıdır. Birlikte zarar verenler, kasıtlı olmasalar dahi yaptıkları davranışa bilerek katılmışlarsa, tedbirsizlikleri nedeniyle verdikleri zarardan da müteselsilen sorumludurlar.⁴²

---

³⁸ **GÖKCAN, H. T.** (2003), *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara.

³⁹ 4.HD.2.5.2000,E.4871/K.5097.; www.legalbank.net.

⁴⁰ 4.HD.18.5.1993,E.3938/K.8185.; www.legalbank.net.

⁴¹ HGK23.2.2000,E103/K.124.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1040.

⁴² **GÖKCAN, H. T.**, age., s.37.

Buna karşılık Yargıtay; “BK. madde 50 uyarınca sorumluluk için, haksız bir eylemin mevcut olması dışında “ortaklaşa neden olma”, “müşterek kusur”, o haksız eylemi yapan, ön ayak olan ve yardım eden sıfatıyla katılma ve bir ve aynı zararı meydana getirme koşullarının da gerçekleşmiş bulunması lazımdır. Zararlı sonucun birden çok sebebini ortak etkisiyle meydana gelmesi çeşitli şekillerde olur ki, bunlar ortak nedensellik, birlikte nedensellik ve seçimlik nedensellik şekilleridir. Yargıtay’ın süre gelen uygulamasına göre de, kusurların ortaklaşa sayılabilmesi için, önceden bilerek ve isteyerek hareket etmiş olmak gerekir.⁴³

2.1.2.1.3. Zarara İlişkin Şartlar

BK. 50. maddenin uygulanabilmesi için, birden çok kişinin neden olduğu zararın tek, aynı olması gerekir. Her failin meydana getirdiği zarar birbirinden ayrılabiliriyorsa teselsül uygulanmaz ve her fail neden olduğu zarardan kişisel olarak sorumlu olur.⁴⁴

2.1.2.2. Tam Teselsülün Sonuçları

Tam Teselsülün sonuçlarını şu şekilde açıklayabiliriz; Sorumluların her biri zararın tamamından sorumludur. BK. 50. madde uyarınca sorumlu olan şahsın asıl fail, teşvik eden veya yardımcı olması fark etmez. Zararın tamamından sorumlu olunması, zarar görenin kendi kusurunu oluşturan zarara katılmasına engel değildir. Sorumluların hepsi de, ortak kusura katılma oranları ne olursa olsun, zararın tamamından sorumlu olurlar. Fakat birlikte hareket iradesi dışına çıkan bir davranış varsa, bu davranışın neden olduğu zarardan sadece bu fail sorumlu olacaktır.⁴⁵

---

⁴³ 4.HD.26.10.1989,E.3938/K.8185.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1041.

⁴⁴ 4.HD.24.6.1985,E.85/K.6147.; www.legalbank.net.

⁴⁵ **GÖKCAN, H. T.**, age., s.39.

Ayrıca teselsül hükümlerinin uygulanabilmesi için talep şartı aranmaktadır. Bu şart hem eksik hem tam teselsül için gereklidir.⁴⁶ Yargıtay BK. 142. maddesi uyarınca,⁴⁷ talepte bulunulmadığında müteselsil sorumluluğun uygulanmayacağı kuralını kabul etmiştir.⁴⁸

Tam teselsülde, sorumluların birisine veya hepsine başvurmak serbesttir. BK. 142. madde uyarınca, alacaklı, zararın tamamını yada bir kısmı için sorumlulardan birisini, birkaçını veya hepsini dava etmek konusunda seçim hakkına sahiptir.

Sorumlulardan zarar görenin durum ve davranışlarına ilişkin def'ileri ileri sürmeleri mümkündür. Rücu ilişkisi bakımından, bu tür def'ilerin davalı tarafından ileri sürülmüş olup olmaması da önemlidir.

Tam teselsül de, müteselsil borçlulardan birine karşı zamanaşımı kesilirse, zamanaşımı diğerlerine karşı da kesilmiş olur⁴⁹. Ayrıca sorumlulardan birisinin yaptığı ödeme oranında diğerleri de sorumluluktan kurtulur. Fakat tazminatın tamamı ödenene kadar hepsinin sorumluluğu devam eder, ancak ödenen miktar kadar sorumluluk azalır.

2.1.3. Eksik Teselsül

Öğreti de BK.'nın 51. maddesinin eksik teselsüle yer verdiği görüşü savunulmaktadır. Eksik teselsüle davaların yarışması veya talep haklarının

---

⁴⁶ GÖKCAN, H. T., age., s.40.

⁴⁷ Alacaklı ve borçlu arasındaki ilişki; 1. Hükümleri/ a) Borçluların sorumluluğu: - Alacaklı, müteselsil borçluların hepsinden veya birinden alacağın tamamını veya bir kısmını talep edebilir. Borç tamamen ödeninceye kadar bütün borçluların sorumluluğu devam eder. YAVUZ, C., age., s.444.

⁴⁸ HGK 24.6.1983,E.533/K.724.

⁴⁹ Borçlar Kanunu 134. maddesinde bu hususa değinilmiştir.; Ayrıca HGK 'nun 23.2.2000, E.103/K.124 sayılı kararı da mevcuttur.

yarışması da denilmektedir.⁵⁰ Eksik teselsül de de birden çok kimse aynı zararın doğumuna neden olmakta, fakat her birinin sorumluluğu aynı⁵¹ veya değişik nedenlere dayanmaktadır. BK. 50. madde de aranan ortak kusura ise burada yer verilmemekte ve birbirlerinin davranışlarından habersiz ve bağımsız kişiler de BK. madde 51 gereğince⁵² sorumlu tutulabilmektedirler.

2.1.3.1. Sorumluluğun Şartları

Eksik teselsül de, birden fazla kimsenin aynı zarardan sorumlu olmaları şartı aranmıştır. Burada da birden çok kişinin sorumlu olacağı zararın aynı olması gerekmektedir. Eksik teselsülün oluşması için, hukuki nedenlerin mutlaka değişik olması gerekli değildir. Aynı nitelikte birden fazla neden bir arada bulunabilir.⁵³

2.1.3.2. Eksik Teselsülün Sonuçları

Tam teselsül de olduğu gibi talepte bulunma şartı burada da aranmaktadır. Eksik teselsül de alacaklı, sorumlulardan dilediğine veya hepsine başvurmakta serbesttir. Ancak tam teselsülden farklı olarak, her sorumlu kendi yönünden tazminatın indirilmesini gerektiren nedenlerin dikkate alınmasını isteyebilir. Sorumlulardan birinin yaptığı ödeme oranında diğerleri sorumluluktan kurtulur fakat, sorumlulardan birine karşı zamanaşımı kesilmesi diğerini etkilemez.⁵⁴

---

⁵⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.4.

⁵¹ REİSOĞLU, S. (1977), *Borçlar Hukuku*, C.1, 3. Bası, s.143, Ankara.

⁵² Muhtelif hukuki sebeplerin mevcudiyeti halinde: -Birden fazla kimselerin zarar görene karşı aynı zarar için muhtelif hukuki sebeplerden, ister haksız fiilden, isterse akit veya kanun hükmünden dolayı sorumlu olmaları halinde, bunlara, müşterek kusurla zarar yapan kişiler arasındaki rücu dair hüküm kıyasen uygulanır. -Bununla beraber kural olarak tazminat, önce haksız fiille zararı yapana ve en son kendi kusuru ve akitten doğan borcu olmaksızın kanun hükmüne göre sorumlu olana yükletilir. YAVUZ, C., age., s.444.

⁵³ GÖKCAN, H. T., age., s.41.

⁵⁴ HGK 7.3.1986, E.250/K.205.; Yargıtay Kararları Dergisi (1988), s.1.

2.1.4. Zararın Tutarına İlişkin İradelerin Yöneltilmesi

Zarar görenin dayanışmalı sorumlulardan birine karşı yönelttiği irade de ya da açtığı davada, hakkını saklı tutmaksızın istediği giderim tutarı, diğer sorumlular yönünden de kendisini bağlar. Yargıtay'ın bu konuda kökleşmiş kararları mevcuttur.⁵⁵

2.1.4.1. Sorumlular Yönünden

2.1.4.1.1. Her Bir Sorumlunun Zararın Tümünden Sorumlu Olması

BK. m.142 dayanışmalı sorumlu olanların zararın tümünden sorumlu buldukları belirtmiştir⁵⁶. Bu sebeple kendisine dava yönlendirilen sorumlu, zararın tümünden sorumlu olmadığı def'ini ileri süremez. Ayrıca madde metninde de belirtildiği gibi sorumluluk “borcun tamamen ifasına kadar” devam eder.

Sorumlulardan birine karşı dava açılmış ve sorumlu zararı ödemeye mecbur bırakılmışsa, bu durum dava dışı bırakılan diğer sorumlulara karşı dava açmaya veya giderim isteminde bulunmaya engel değildir.

2.1.4.1.2. Sorumluların Giderim Borcundan Kurtulmaları

Sorumluların giderim borcundan kurtulmaları BK. m.145'deki⁵⁷ kuraldan çıkarılabilir. Bu yasa hükmüne göre, bütün sorumluların borçtan tüm

---

⁵⁵ Y4HD 20/1977 E.2474/K.586.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.450.

⁵⁶ Alacaklı ve Borçlu Arasındaki İlişki, a) Borçlunun sorumluluğu -Alacaklı müteselsil borçluların hepsinden veya birinden alacağın tamamını veya bir kısmını talep edebilir. -Borç tamamen ödeninceye kadar bütün borçluların sorumluluğu devam eder. **YAVUZ, C.**, age., s.480.

⁵⁷ Müteselsil Borcun Sona Ermesi: Müteselsil borçlulardan birisi ödeme veya takas sureti ile alacaklıya ifada bulunursa bu nispette diğer müteselsil borçlular da borçtan kurtulurlar.

olarak ya da bölümsel kurtulmaları sonucu doğuran durumlar “ifa ile takas” tır.⁵⁸ Eğer zarar gören rıza gösterir ise, ifa yerini gören bir edimle de zararı tatmin edilmiş olabilir.

Zarar gören dayanışmalı sorumlulardan birini ibra ederse, sorumlu borçtan kurtulmuş olur.

Zarar gören dayanışmalı sorumlulardan birini ibra ederken bu ibranın diğer sorumluları kapsayıp kapsamayacağını belirtmemişse, bu halde diğer sorumluların tamamen değil iç ilişkide, ibra edilen sorumlunun giderinden payına düşen tutar ne ise kısım oranında olmak üzere sorumluluktan kurtulur.⁵⁹

Dayanışmalı sorumlulardan birinin alacaklı ile yaptığı sulhun öbürlerini ne oranda etkileyeceği konusun tartışmada doktrindeki genel görüşe göre; sulh alacaklının tatmin edilmesi sonucunu doğurmuşsa, tüm borçluları kapsar. Fakat sözleşme yolu ile sadece o borçlunun borçtan kurtulmasını sağlamışsa, diğer sorumlular zarar görenin sulh sözleşmesi yaptığı sorumlunun iç ilişkideki giderimden payına düşen oranda sorumluluktan kurtulmuş olurlar.⁶⁰

Yargıtay 4 HD'nin 16/2/1972 Gün,8214 Esas ve 2031 K. Sayılı ilamında, borçtan kurtulma ve sulh ile ilgili olarak şöyle denilmektedir.

“Bilindiği gibi müteselsil borçluların kurtulmalarını gerektiren haller iki grupta mütalaa edilmektedir.” Bunlardan birincisi “bütün borçluların borçtan kurtulması halidir ki bu nitelikteki kurtulma ya alacaklının tatmin edilmesi

---

Müteselsil borçlulardan birisi alacaklıya ifada bulunmaksızın borcundan kurtulursa diğer müteselsil borçlular ancak halin veya borcun icabı müsaade ettiği nispette borçlarından kurtulurlar. **YAVUZ, C.**, age., s.481.

⁵⁸ **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1471.

⁵⁹ **AKINTÜRK, T.**, age., s.188-189.; **GÜRSOY, K. T.** (1975), *Borçlar Hukuku Genel Esasları*, s.74, Ankara.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1473.

⁶⁰ **AKINTÜRK, T.**, age., s.188-189.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1473.

suretiyle yada tatmin edilmeksizin olur.” Alacaklının tatmin edilmesi suretiyle kurtulma BK. m.145/1 maddesinde düzenlenmiş olup bu haller ifa ve takas olmak üzere iki tanedir. “Alacaklının tatmin edilmesi suretiyle kurtulma” şeklinde isimlendirilen bu halin dışında, borçlulardan birinin bir eylemi, muamelesi veya içersinde bulunduğu hukuki durumun diğer borçlulara sirayet etmesi, başka bir deyimle, bu borçlunun ifa ve takas dışındaki bir sebeple borçtan kurtulmasının diğer borçlularında borçtan kurtulmaları sonucunu doğurması mümkündür.

Borçlulardan birinin borçtan kurtulması sonucunu doğuran sebeplerden diğer borçlulara da sirayet edebilecek haller genellikle kusursuz imkansızlık, ibra, tecdit, sulh ve zamanaşımındır.

Müteselsil borçlulardan birinin alacaklı ile akdetmiş olduğu sulhun, diğer borçlulara ne oranda tesir edeceği konusunda doktrinin görüşü; sulhun alacaklının tatmin edilmesi sonucunu doğurup doğurmadığı sonucuna göre yorumda bulunmak gerekir. Sulh alacaklının tatmin edilmesi sonucunu doğurmuşsa tüm borçlulara sirayet eder. Alacaklı tatmin edilmemiş ise sadece alacaklı ile sulh akdetmiş olan borçlu hakkında hüküm ifade eder.

2.2. Müteselsil Sorumluluğun Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Roma Hukukunda

Özel hukukta haksız fiil olarak değerlendirilen davranışlara , Roma Hukukunda özel suç adı verilirdi. Bu tür suçlar devlet tarafından değil, zarar gören kişi tarafından takip edilirdi.⁶¹

---

⁶¹ **RADO, T.** (1978), *Borçlar Hukuku*, Roma Hukuk Dersleri, s. 277, İstanbul.

Haksız eylemden doğan suçu kişi kendisi takip eder, fakat zarar verenden ancak miktarı yasa tarafından belirlenen para cezasını ödenmesini isteyebilirdi. Bu paraların ödenmesi haksız fiilin yaptırımını oluştururdu.

Görüldüğü üzere, Roma Hukukunda haksız eylemde bulunan kişi zarar görene karşı bir borç altına girer, fakat bu borç bugünkü hukukumuzda olduğu gibi bir zararı giderme borcu olmayıp, bir cezanın ödenmesi borcudur.⁶²

Roma Hukukunda haksız eylemler alanındaki dağılıma, milattan önce 287 yılında kabul edilen “Lex Aquilla”⁶³ ile son verilmiştir.⁶⁴

Roma Hukukunun son krallık devrinde, bir zarara birlikte neden olan haksız eylemcilerin birinin zararı ödemesiyle borç ilişkisinin sona ermesi ve diğer sorumluların zarar görene karşı borçlarından kurtulma görüşü ortaya çıkmıştır. Birlikte sorumlulardan her birinin zarar görene daha önceleri ayrı ayrı ödemek zorunda oldukları diyet, klasikten sonraki devirde tazminata dönüşüp, müteselsil bir borç niteliği kazanmıştır⁶⁵

2.2.2. Müsterek Hukukta

Roma Hukukundaki kurallarla aşağı yukarı aynı olan ortak hukukta uygulanan kuralların tek farkı, ortak hukukta, zarara birlikte neden olanların müteselsil olarak sorumlu tutulabilmeleri için sonucu bilerek ve isteyerek hareket etmelerinin zorunlu olmasıdır. Zarara, ihmal sonucu birlikte neden olunmuş ise müteselsil sorumluluk söz konusu değildir.⁶⁶

---

⁶² **KARADENİZ, Ö.** (1974), *Roma Hukuku*, s.277, Ankara.

⁶³ LexAquila: Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin olarak çıkarılan kanun, **ZİLELİOĞLU, H.** (1988), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.40, s.1-4.

⁶⁴ **UMUR, Z.** (1968), *Roma Hukuku Ders Notları*, s.301, İstanbul.

⁶⁵ **AYITER, K.** (1975), *Modern Hususi Hukuka Giriş Olarak Roma Hususi Hukukunun Ana Hatları*, s.85, Ankara.

⁶⁶ **GÜRKANLAR, M.**, age., s.8.

2.3. Konunun Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri

2.3.1. İngiliz Hukukunda

Birden çok kişinin davranışından bir zarar doğmuşsa, zarar verenlerden her biri, zararın tümünden sorumludur. Sorumluluğun temel koşulu, belli bir hedef yönünde birlikte davranıştır. Bu koşulun ne zaman gerçekleşmiş olacağı konusunda herhangi bir kural bulunmamakla birlikte uygulamada ihmal koşulunun gerçekleşmesi yeterli görünmektedir.⁶⁷

2.3.2. Fransız Hukukunda

Fransız hukukunda müteselsil sorumluluk konusunda kasıt ve ihmal ayrımı gözetilmez. Ayrıca zarar gören birbirinden tamamen bağımsız davranışlarıyla bir zarara neden olanlardan her birinden zararın tamamını isteyebilir.⁶⁸

2.3.3. Alman Hukukunda

Birlikte işledikleri bir haksız eylem sonucu bir zararın doğmasına sebep olan birden çok kimsenin sorumluluğunu düzenleyen yasaya göre, zarara neden olanların her biri zararın tümünden sorumlu tutulmaktadır. Haksız eyleme katılanların sorumluluğu içinse ihmal yeterlidir.⁶⁹

---

⁶⁷ GÜRKANLAR, M., age., s.11.

⁶⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.10.

⁶⁹ GÜRKANLAR, M., age., s.7.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİR ZARARA BİRLİKTE NEDEN OLAN BİRDEN ÇOK KİŞİNİN SORUMLULUĞU

3.1. Ortaklaşa (Müşterek) Kusurla Sorumluluk

3.1.1. Genel Olarak

Zarar doğuran bir olayda çeşitli sorumlulukların doğması için gerekli şartlar gerçekleştiğinde, bir veya aynı zarardan ötürü bir çok kişinin sorumlu tutulmasını gerektiren olaylarla karşılaşıldığında, zarar gören çeşitli hukuksal nedenlere dayanarak tazminat hakkını ileri sürebilir.

BK. m. 50 ve 51’de aynı zararlandırıcı olayı meydana getiren bir çok kişinin sorumluluğunu ve öte yandan bir çok kişinin değişik nedenlerle sorumlu olmaları düzenlenmiştir.

3.2. Maddenin Uygulanması İçin Gerekli Olan Koşullar

3.2.1. Ortaklaşa Neden Olma

Bu hükmün gerçekleşebilmesi için öncelikle bir çok kişinin zararlı sonucu meydana getirmiş olması gerekir. Burada ortaklaşa nedensellik, birlikte nedensellik ile seçimlik nedensellik söz konusu olur.⁷⁰

---

⁷⁰ KARAHASAN, M. R., age., s.1451.

3.2.2. Birden Çok Kişinin Ortaklaşa (Müşterek) Kusuru

Doktrinde eylemi işleyenlerin kusurlarının ortaklaşa sayılabilmesi açısından ortak kusurun tanımı ve anlamı açısından görüş birliği yoktur. Bir görüş ortakların bilerek ve isteyerek yani kasıtlı hareket etmelerini gerektiğini savunmuş, diğer görüş ise eylemi işleyenlerin önceden anlaşmış olmaları gerekmediğini, üstelik birbirinden habersiz bir tek ve aynı zararlı sonucu meydana getirmiş bulunmalarının, yani nedensellik bağı yönünden aralarında iştirak olmasını yeterli olduğunu savunmuştur. Bu iki görüşün uzlaştırılması yolu ile ileri sürülen çözüme göre⁷¹ ortak kusurun varlığı için, eylemi işleyenlerin önceden birbirleriyle anlaşmaları ya da hiç olmazsa birbirlerinin eylemlerinden haberdar olmaları, birbirlerinin farkında olarak ortaklaşa hareket etmeleri gerekir.⁷² Getirilen bu çözüme göre, taksirli haksız eylemlerde de, eylemi işleyenlerin birbirlerinin haksız eylemlerinden haberleri varsa BK. m50/1 yine uygulanacaktır. Örneğin, bir kamyonu idare etmekle yükümlü kişinin, direksiyonu ehliyetsiz bir kimseye bırakması bundan bir zarar meydana gelir ise her ikisinin de bu zarardan tam dayanışmayla sorumlu olması gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 9/2/1955 gün 3/9 Esas, 9 Karar sayılı ilamına göre, BK. m.50'nci madde de öngörülmüş olan müteselsil sorumluluk hükümlerinin uygulanması, zararı meydana getirenler arasında kasdi bir ittifadın bulunmasına bağlıdır. Fakat Yargıtay 3 HD'nin 5/7/1956 gün 5143 E. 3851 K.sayılı ilamında ise, müştereken ika edilen haksız fiillerde fiilin ikandan evvel aralarında bu hususta bir ittifak olmasa dahi, failerin her birinin yaptığı zarar miktarını tespit kabil olmadıkça, bunların ayrı ayrı zararın tamamından mesul olmaları icap eder.

---

⁷¹ KARAHASAN, M. R., age., s.1451.

⁷² KARAHASAN, M. R., age., s.1451.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 23/3/1966 gün 3/D-3 Esas. 79 Karar sayılı ilamında Borçlar Kanununun 50. maddesinde yer alan müteselsil sorumluluk hükmünün uygulanması zararı yapanlar arasında kasti bir birleşmenin bulunmasına bağlı olduğunun belirtilmesi karşısında Yargıtay'ın "amaçlayarak birleşme" görüşünü benimsediği kabul edilebilir.⁷³

3.3. Zarara Birlikte Neden Olan Kişiler

3.3.1. Genel Olarak

Bir zarar birlikte neden olan kişilerin BK. m.50 gereğince müteselsilen sorumlu tutulabilmeleri için, bu kişilerin asıl eylemci, kışkırtıcı veya yardımcı ilişkisi içinde davranmış olması gerekmektedir.

3.3.2. Asıl Eylemci, Kışkırtıcı, Yardımcı ve Yataklık Eden Kavramları

3.3.2.1. Asıl Eylemci

Zararın doğumunu kendi davranışlarıyla doğrudan doğruya neden olan kişiye asıl eylemci denir. Asıl eylemci, haksız eylemiyle bir zarara neden olduğu için, kışkırtıcı ve yardımcının davranışları olmasa da BK. m.41'e⁷⁴ göre de sorumlu tutulacak olan kimsedir. Onun madde BK. m.50'ye göre sorumlu olması, diğer kişilerle birlikte davranmış olmasından ileri gelmektedir.⁷⁵

Davranışlarıyla zararın doğumuna doğrudan neden olan birden çok kişi varsa, bunların her biri asıl eylemci sayılır. Örneğin; tek kişinin kaldıramayacağı kadar ağır bir eşyanın çalınması eylemine birden çok kişinin

---

⁷³ KARAHASAN, M. R., age., s.1452.

⁷⁴ Bknz dn: 12.

⁷⁵ GÜRKANLAR, M., age., s.39.

katılması maddi bir zorunluluğun gereğidir.⁷⁶ Asıl eylemci, kasıtlı veya ihmali davranmış olabilir. Zararın doğumunu etkileyen birden çok kişiden hangisinin veya hangilerinin asıl eylemci olduğu saptanırken, bunların haksız eylemdeki rollerini göz önünde bulundurmak gerekir.

3.3.2.2. Kışkırtıcı

Kışkırtıcı bir eylemi haksız eylem işlemeye yönelten onda haksız eylem düşüncesi yaratan kişidir.

Bir kimsenin kışkırtıcı sayılabilmesi için, kışkırtılanın kusurlu olması gerekir. Temyiz kudreti bulunmayan kişiye haksız eylem işleten kimse, kışkırtıcı değil asıl eylemci.⁷⁷

Kışkırtıcı kasten veya ihmalle hareket etmiş olabilir. Örneğin; A kendisinin de boş olduğunu sandığı tüfeği C'ye yönelterek tetiği çekmesi için B'yi ikna ediyor B söyleneni yapıyor ve C ölüyor. Kışkırtıcının, kendi eyleminin sonuçlarını önceden kestirip kestiremeyeceğini araştırmak gerekir. Eğer sonucun ne olabileceğini önceden kestirebilecek durumda idiyse, asıl eylemci olduğu kadar, kışkırtıcı için de ihmal söz konusudur.⁷⁸

Zarar görene karşı sorumluluk açısından BK. m.50/1 asıl eylemci ile kışkırtıcı arasında fark gözetmemiştir, her ikisi de zarardan müteselsil olarak sorumludur.

---

⁷⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.40.

⁷⁷ Doktrinde bu kişi dolayısıyla fail olarak nitelendirilmektedir.

⁷⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.42.

3.3.2.3. Yardımcı

Başkasının haksız eylemini kasıt veya ihmalle kolaylaştıran onun başarıya ulaşmasına çaba gösteren kişi yardımcıdır. Yardımcı, haksız eylemin nasıl işleneceği konusunda asıl eylemciye yol gösterir, gerekli araçları sağlar, engelleri kaldırır.

Yardımcının asıl eylemciyle birlikte davranmış sayılabilmesi, asıl eylemcinin yardımcının davranışlarından haberdar olmasına bağlıdır. Asıl eylemcinin haberi olmadan yapılan yardım BK. m.50'nin kapsamına girmez.

Yardımcının zararından müteselsilen sorumlu tutulabilmesi için kusurlu davranmış olması da gerekir. Çoğu zaman yardımcı ile asıl eylemciyi birbirinden ayırmak kolay olmaz. Yargıtay bir kararında “failin aslının tayin edilmemiş olması davalıların tazminatla sorumluluğuna mani bulunmamıştır”.⁷⁹ denmektedir.

3.3.2.4. Yataklık Eden

Yataklık eden, haksız eylemin işlenmesinden sonra delillerin ortaya çıkmasına engel olacak veya zarar görenin hakkına kavuşmasını güçleştirecek davranışlarda bulunan ve böylelikle asıl eylemciye yardımcı olan kimsedir.⁸⁰ BK. m.50/2'ye göre; yataklık eden ceza hukukundan farklı olarak kişiye değil, eşyaya ilişkindir.

Yataklık eden ile yardımcıyı birbirinden ayırmak gerekir. Yardımcı, asıl eylemciyle birlikte davrandığı halde, yataklık eden zararın doğumundan sonra devreye girmektedir. O yüzden yataklık eden haksız eylemi birlikte işleyen

---

⁷⁹ Yargıtay 4 HD,3.3.1951 E. 4740/K. 3958.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1456.

⁸⁰ **TEKİNAY, S.** (1980), *Haksız Fülde Müteselsil Sorumluluğun Kapsamı*, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler 1. Sempozyumu, s.539, İstanbul.

kişilerden değildir.⁸¹ Eğer yataklık eylemi bir haksız fiil niteliğindeyse bu eylemin doğurduğu zarardan yataklık eden BK. m.41 gereğince sorumludur.

Yataklık eden kimsenin sorumlu tutulabilmesi onun ortaya çıkan kardan pay almış veya davranışıyla bir zararın doğumuna neden olmuş olmasına bağlıdır. Yargıtay bir kararında, çalınan malı piyasa değerinin altında bir bedel karşılığı satın alan kimseyi ortaya çıkan değer farkından ve asıl eylemcinin kolaylaştırılmış davranışının uzantısı olarak doğan zarardan müteselsilen sorumlu tutmuştur.⁸² Yataklık edenin sorumluluğu davranışının sonucuyla sınırlıdır. Buradaki kusurun ihmal derecesinde olması da yeterlidir.

3.3.3. Bir Zarara Birlikte Neden Olma Durumunun Ceza Hukukundaki Suça Katılma Kavramıyla İlişkisi

BK. madde 53'e göre⁸³ cezai sorumluluğu gerektiren haksız eylemde, eylemcinin kusurlu olup olmadığı veya ayırt etme gücüne sahip bulunup bulunmadığı konularda, ceza mahkemesi tarafından verilmiş olan karar hukuk hakimini bağlamaz.⁸⁴ Ayrıca bir zarar birlikte neden olan kişilerin asıl eylemci, yardımcı, kışkırtıcı ve yataklık eden niteliklerinin saptanması konusunda ise , hukuk yargıcı ceza mahkemesi kararlarıyla bağlı değildir. Çünkü bu kavramlar, özel hukuk ve ceza hukukunda birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır.

---

⁸¹ GÜRKANLAR, M., age., s.46.

⁸² Yargıtay 4 HD 21.11.1978 E: 1304/K. 12911, Yargıtay Kararları Dergisi, 5. sayı s.638.

⁸³ Ceza hukuk ile münasebet; -Hakim kusura veya kusursuzluğa, temyiz kudretine veya temyiz kudretinin bulunmadığına karar verirken, ceza hukukunun sorumluluk ehliyetine dair hükümler ve ceza mahkemesi tarafından verilen beraat kararları ile bağlı değildir. -Aynı suretle ceza mahkemesinin kararı, kusurun takdiri ve zararın tayini bakımından da hukuk hakimini bağlamaz.; YAVUZ, C., age., s.445.

⁸⁴ GÜRKANLAR, M., age., s.47.

3.4. Nedensellik İlişkisi

3.4.1. Genel Olarak

Haksız fiil sorumluluğunun unsurlarından biri de, gerçekleşen zararlar kişinin davranışı arasında hukuken bir sebep sonuç ilişkisi bulunmasıdır.

Bir zararın sonuç olarak ortaya çıkabilmesi için, belli bir koşulun varlığı zorunlu ise bu davranışla ortaya çıkan zarar arasında bir nedensellik ilişkisi var demektir. Zarar neden olan davranış olumlu bir davranış (bir şeyi yapma) olabileceği gibi olumsuz davranış (bir şeyi yapmama ya da yapmaktan kaçınma) şeklinde de olabilir.⁸⁵ Hukuksal nedenleri açıklayan çeşitli kuramlar⁸⁶ arasında en baskın olanı uygun nedensellik ilişkisi kuramıdır. Bu kurama göre, bir koşulun uygun bir neden sayılabilmesi için, gerçekleşen türden zararın ortaya çıkma olasılığını büyük ölçüde arttırmış olması gerekir.

3.4.2. Birden Çok Kişinin Aynı Zarara Neden Olmasında Karşılaşılan Olasılıklar

3.4.2.1. Ortak Nedensellik

Ortak nedenselliğin tanımından yola çıkacak olursak; Hiçbiri tek başına yeterli olmayıp, ancak bir araya gelerek zararlı sonucu doğurabilen hukuken önemli nedenler topluluğu ile zararlı sonuç arasındaki nedensellik ilişkisine ortak nedensellik denir.⁸⁷ Örneğin; zararın ortaya çıkabilmesi için birden çok koşulun bir araya gelmesi gerekmektedir, zarar koşullarından birinin eksikliği halinde diğerleri aynı zararı doğurmaya yeterli değildir.

---

⁸⁵ EREN, F., age., s.134, vd.

⁸⁶ EREN, F., age., s.17, vd.

⁸⁷ EREN, F., age., s.148.

Örnek verecek olursak; İki fabrikadan her birinin aslında zararsız olan atıklarını aynı göle akıtmaları, fakat bunların kimyasal bileşiminden oluşan zehirli maddenin göldeki balıkları zehirlenmesi halinde fabrikalardan hiçbirinin göle akıttığı atıklar balıkların ölmesine sebep olmadığı halde, iki fabrikanın atıklarının karışımı sonucu balıklar ölmüşse, nedenlerle zarar arasında ortak nedensellik ilişkisi var demektir.

Birden çok kişinin birlikte ve ortak nedensellik ilişkisi içinde neden oldukları bir zarardan yani bu kişilerin BK. m.50'ye göre müteselsilen sorumluluk tutulmalarından söz edebilmek için, ortak nedenlerin her birinin zararlı sonuçtaki payının belirlenememesi diğer bir deyişle zararın bölünemez olması gerekir.⁸⁸

Ortak nedensellik kusurlu ortak nedensellik ve yalın ortak nedensellik olmak üzere iki kısımda incelenir. Kusurlu ortak nedenselliğin en önemli örneği kışkırtıcı ve yardımcının davranışlarıdır. Bu kişilerde asıl eylemci ile birlikte davranma iradesi her zaman vardır. Kışkırtıcının davranışı olmasa asıl eylemcinin davranışı da söz konusu olmayacak zarar ortaya çıkmayacaktı. Yardımcının davranışı olmasa gerçekleşen türden zararlı sonuç ya hiç doğmayacaktı ya da gerçekleşenden farklı tür ve kapsamda bir sonuç ortaya çıkacaktı. Görüldüğü üzere kışkırtıcı ve yardımcının davranışları zararın zorunlu koşuludur.

Ortak nedenselliğin diğer türü olan yalın ortak nedensellikte zarara neden olan kişiler arasında birlikte davranma iradesi yoktur. Hatta bu kişiler, birbirlerinin davranışlarından bile haberdar değildirler. Örneğin; hastanede yatan bir hastaya, iki hemşire birbirinden habersiz bir şekilde belirli dozlarda yanlış ilaç veriyorlar ve dozun yüksekliği nedeniyle hasta ölüyor. Oysa her hemşirenin verdiği ilaç miktarı tek başına ölümü doğurmaya elverişli değildir⁸⁹

---

⁸⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.63.

⁸⁹ TANDOĞAN, H., age., s.152.

3.4.2.2. Yarışan Nedensellik

Birçok nedenden her birinin, diğerlerinden bağımsız olarak tek başına gerçekleştirmeye elverişli olmadığı durumlarda yarışan nedensellik söz konusu olur.⁹⁰ Yarışan nedensellikte nedenlerden her birinin diğer nedenler olmasa da, zararlı sonucu tek başına doğurabilecek nitelikte olmasının yanında, nedenlerden hepsinin aynı anda gerçekleşmiş olması da zorunludur. Eğer nedenlerden biri, diğeri henüz gerçekleşmeden önce zararı doğurmuş bulunuyorsa, yarışan nedensellik söz konusu olmaz.⁹¹

Yarışan nedenselliği ortak nedensellikten ayıran fark, yarışan nedensellikte nedenlerden her birinin zararlı sonucu tek başına doğurabilecek nitelikte olmasıdır.

Bazı yazarlar⁹² yarışan nedenden doğan müteselsil sorumluluğu, hakkaniyet düşüncesinin bir sonucu olarak görmektedirler. Bu görüşe göre, hukuki nedenselliğin bulunup bulunmadığı araştırılırken gerçekleşen zarara değil ortaya çıkan sonuca bakmak gerekir. Örneğin, A ve B ‘nin silahlarından çıkan kurşunlardan her ikisi de C nin kalbine aynı anda saplanmış ve onun ölümüne neden olmuşlarsa, burada ortaya çıkan somut sonuç; “aynı anda iki kurşunun kalbe saplanması nedeniyle ölüm” dür. A ve B’den her birinin davranışıyla sonuç arasında nedensellik ilişkisi bulunup bulunmadığı araştırılırken, “bunlardan birinin davranışı olmasaydı acaba zarar yine aynı şekilde gerçekleşecek miydi?” sorusunu sormak gerekirdi.⁹³

---

⁹⁰ EREN, F., age., s.158.

⁹¹ EREN, F., age., s.230.

⁹² EREN, F., TANDOĞAN, H., vb.

⁹³ GÜRKANLAR, M., age., s.69.

Özetle yarışan nedensellikte, nedenlerden her birinin zararın zorunlu koşulu⁹⁴ olduğunun kanıtlanmasına gerek yoktur. Eylemcilerden her birinin davranışının yarışan nedensellik ilişkisi içinde olduğunun varsayılması, gerçek nedensellik ilişkisinin zarar verenleri müteselsil olarak sorumlu tutabilme düşüncesinden kaynaklanmaktadır.⁹⁵

3.4.2.3. Seçimlik Nedensellik

Birden çok nedenden yalnız biri zararı gerçekleştirdiği halde, somut olayda bu nedenin hangisi olduğu saptanamıyorsa, seçimlik nedensellik söz konusu olur.⁹⁶ Örneğin bir karayolunda otomobil çarpması sonucu ölmüş bir insan cesedi bulunsa ve ölümün gerçekleştiği zaman süresi içinde olay yerinden üç arabanın geçtiği biliniyorsa, bu otomobillerden herhangi biri ölüme neden olduğu halde bunun hangi otomobil olduğu saptanamıyorsa, otomobil sürücülerinden her birinin davranışıyla zararlı sonuç arasında seçimlik nedensellik ilişkisi var demektir.⁹⁷

Seçimlik nedensellikte en önemli husus söz konusu nedenlerden yalnız birinin zararlı sonucu doğurması ancak bunun hangi neden olduğunun saptanamamasıdır.⁹⁸

Bazı istisnai durumlarda seçimlik nedensellikten müteselsil sorumluluk doğabilir, bu konu Borçlar Kanunumuzda düzenlenmiş olmasa da müteselsil sorumluluğun söz konusu olabilmesi durumunda görüş ayrılığı yoktur. Örneğin yetkili makamlardan izin alınarak yapılan avlanmada birden çok kişinin ateş etmesi ve fakat kimin silahından çıktığı belli olmayan bir kurşunun bir kimseyi

---

⁹⁴ Conditio sine que non.

⁹⁵ TANDOĞAN, H., age., s.82-83.

⁹⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.74.; EREN, F., age., s.160.; TANDOĞAN, H., age., s.85.

⁹⁷ TUNCOMAĞ, K. (1976), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, İstanbul.

⁹⁸ Y 4.HD 15.12.1976, E: 2719/K . 10916.; KARAHASAN, M. R., age., s.1468.

yaralaması olayında, ateş eden kişilerden hepsi müteselsil olarak sorumlu tutulmalıdır.⁹⁹

3.4.2.3.1. Nedensellik Yüklemesi

Bazı yazarlar, seçimlik nedensellikte zararı gerçekleştiren eylemci dışındaki kişilerinde zarara birlikte neden olmuş sayılmalarını, onların zararın gerçekleşmesi yönünden irade birliği içindeki davranmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu görüş nedensellik ilişkisi gibi objektif bir unsurun varlığını birlikte davranma iradesi gibi subjektif bir ölçüte dayandırdığı için doktrinde çok tutarlı olmadığı görüşü hakimdir.

Bu görüşe yakın olan diğer bir görüşe göre ise; eylemcilerden her birinin ortak eyleme katılmış olmasının diğer eylemciler üzerindeki psikolojik etkisinden hareket etmektedir. Buna göre ortak eylem olmasaydı zarar doğmayacaktı.

Objektif görüşte ise; her eylemcinin ortak davranışa katılmakla zararın bir uzak nedenini oluşturduğunu ve bu uzak nedensellik ilişkisinin o kişinin sorumluluğu için yeterli olduğu ileri sürülmektedir.¹⁰⁰

3.4.2.3.2. Nedensellik Karinesi

Metin Gürkanlar'a göre; seçimlik nedensellikten müteselsil sorumluluğun doğmasını, maddi hukuka ilişkin nedensellik ilişkisi kurallarıyla açıklamaya çalışılmasının gereği yoktur. Burada gerçek nedensellik ilişkisine dayanmayan bir sorumluluk söz konusudur.

---

⁹⁹ GÜRKANLAR, M., age., s.76.

¹⁰⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.78.

Bu sorumluluğun temelinde, birden çok kişinin davranışları sonucu bir zarara uğrayanın durumunu tek kişinin işlediği haksız eylem¹⁰¹ nedeniyle zarar uğrayanın durumuna oranla güçleştirmemek düşüncesi yatmaktadır. Seçimlik nedensellikten müteselsil sorumluluğun doğması, tamamen yargılama hukukuna ilişkin bir olgu olduğundan, seçimlik eylemlerden her biri aleyhine bir nedensellik karinesi doğmakta ve böylece kanıtlama yükü zarar görenin üzerinden kaldırılıp, seçimlik eylemcilere aktarılmış olmaktadır.¹⁰²

3.4.2.3.3. Hakkaniyet Düşüncesi

Seçimlik nedensellikte müteselsil sorumluluğun doğumu hakkaniyet düşüncesine bağlanmaktadır. Bu sorumluluk türü öngörülmekle, hem zarar görenin zarara katlanması önlenmiş, hem de seçimlik eylemcilerin iç ilişkide birbirlerine rücu olanağı sayesinde zarar paylaştırılmış olmaktadır.

Müteselsil sorumluluğun hakkaniyet düşüncesine uygun olduğu düşünülse de seçimlik eylemciler arasında bir irade ortaklığından söz edilemeyen durumlarda müteselsil sorumluluğu hakkaniyet düşüncesine dayandırabilmek güçtür.

3.4.2.3.4. Birlikte Davranma İlkesi

Seçimlik nedensellikte müteselsil sorumluluğu eyleme katılanlar arasında irade ortaklığı ile açıklamaya çalışan görüşü iki alt görüşte toplamak mümkündür.

İlk görüşe göre; müteselsil sorumluluk yalnızca kasta dayanan irade ortaklığı içinde işlenebilen haksız eylemlerde söz konusu olabileceği

---

¹⁰¹ BK m. 41: Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur.; YAVUZ, C., age., s.441.

¹⁰² GÜRKANLAR, M., age., s.80.

görüştür. Bunlara göre; müteselsil sorumluluğun gerekçesini, seçimlik eylemcilerin aralarında anlaşarak, başkaları için tehlikeli bir eyleme katılmış olmalarında aramak gerekir.¹⁰³

İkinci görüşe göre; irade ortaklığının varlığı için her eylemcinin diğerinin davranışlarından haberdar olması yeterlidir. Böyle bir irade birliği içinde davranan kişilerden her biri tehlikeli ortak eylemin sorumlusu olduğu için, zarara gerçekten neden olan kimsenin davranışının ve bunun sonucu olarak doğan zararında sorumlusudur.

3.4.2.3.5. Başkalarının Hukuki Varlıklarını Tehlikeye Sokmak

Seçimlik nedensellikte öngörülen müteselsil sorumluluğun gerçek bir tehlike sorumluluğu olduğunu düşünür isek; tehlike sorumluluğunda kusur aranmadığı halde seçimlik nedensellikten doğan sorumlulukta her eylemcinin kusurlu olması kuralı gereği, seçimlik nedensellikte tam olmasa da kendine özgü bir tehlike sorumluluğu söz konusudur.

Her eylemcinin davranışıyla zarar arasında nedensellik ilişkisi kurmaya çalışmak, bir anlamda seçimlik nedenselliğin varlığını inkâr etmek olur.

Borçlar Kanunu'nun 50. maddesinde “Birden ziyade kimseler birlikte zarar ika ettikleri takdirde...” denilmektedir. Bu metin birden çok kişinin birlikte davranmaları sonucunda bir zarar doğarsa anlamını taşır. Buna göre kanun koyucu müteselsil sorumluluk için zararın birlikte davranışın sonucunda olmasını yeterli görmektedir.¹⁰⁴ Birlikte davranış kavramı ise nedensellik ilişkisiyle değil kusur unsuruyla ilgili olduğundan, zarar birlikte davranışın sonucu olacağından, birden çok kişinin her birinin davranışıyla zarar arasında nedensellik ilişkisinin bulunmasına gerek olmayıp, birlikte davranışla zarar

---

¹⁰³ GÜRKANLAR, M., age., s.81.

¹⁰⁴ GÜRKANLAR, M., age., s.84.

arasında nedensellik ilişkisinin bulunması, müteselsil sorumluluğun doğumu için yeterli görülmektedir.¹⁰⁵

3.4.3. Birden Fazla Kişinin Aynı Zarardan Değişik Sebeplere Göre Sorumluluğu

Birden çok kişinin değişik nedenlerden ötürü sorumlu tutulmaları BK. m.51 ile düzenlenmiştir. Bu maddenin uygulanabilmesi için giderimi gereken zararın aynı zarar olması yeterlidir. Böylece ortaklaşa kusuru bulunmayan birçok kişi, değişik nedenlerle aynı zarardan sorumlu tutulmuşlardır. Oysa BK. m.50'ye göre sorumluluk için ortaklaşa nedenden başka ortaklaşa kusurun varlığı da gerekir.¹⁰⁶

3.4.3.1. BK. md.51 Hükmü ve Açıklaması

BK. m.51'e göre, "muhtelif hukuki sebeplerin mevcudiyeti halinde birden fazla kimselerin zarar görene karşı aynı zarar için muhtelif hukuki sebeplerden ister haksız fiilden, isterse akit veya kanun hükmünden dolayı sorumlu olmaları halinde bunlara, müşterek kusurla zarar yapan kişiler arasındaki rücuyla dair hüküm kıyasen uygulanır." Türk hukukçularından bir kısmı, madde hükmünün, yasanın ruhuna uygun olarak, kaynak madde gibi yorumlanmasını bir kısmı ise söylemine uygun olarak anlaşılması gerektiğini önermektedirler.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ TANDOĞAN, H., age., s.87.

¹⁰⁶ GÜRSOY, K. T., age., s.311.

¹⁰⁷ ARSLANLI, H. (1944), *Türk Borçlar Kanunu'nun 50 ve 51. Maddelerinin Tefsiri*, Ebül'ula Mardin'e Armağan, s.768 vd., İstanbul.

3.4.3.2. BK. md.51/2 deki Sıra

BK. md.51/2'ye göre; bununla beraber kural olarak tazminat, önce haksız fiille zararı yapana ve en son kendi kusuru ve akitten doğan borcu olmaksızın kanun hükmüne göre sorumlu olana yükletilir.

Değişik nedenlerden ötürü sorumlu olanlar arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen yasa koyucu, sıra yönünden hakime bir dayanak vermiş, BK. m.50'ye yapılan yollama ile hakime, hakkaniyet esaslarına göre sorumlu olan kişilerden her birinin, ötekilere dönme hakkı olup olmadığını ve dönmenin kapsamını belirtmede takdir hakkı tanımıştır. Kural olarak haksız eylem sözleşme ve bir yasa hükmü diye yapılan sıraya uyulacak hakkaniyet gerektiriyorsa, hakim bu sıradan ayrılacaktır.¹⁰⁸

3.4.3.3. Borçlar Kanunu Tasarısında Haksız Fiil Halinde Müteselsil Sorumluluk

Borçlar Kanunu Tasarısının ikinci ayırımında haksız fiilden doğan borç ilişkileri düzenlenmektedir. Buna göre; BK. m.41'de düzenlenen sorumluluk hali, tasarıda 49. madde de düzenlenmekte olup “kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı gidermekle yükümlüdür.” şeklinde bir nitelendirilmiştir. Şöyle ki BK. m.41'de mevcut olan haldeki kasıt sözcüğünün yerine “hukuka aykırı bir fiil” sözcüğü yeğlenmekte olup, Yargıtay'ın ortak kusur için “kasıt” şartını aramaktan vazgeçtiği belirtilmektedir.

Borçlar Kanunu Tasarısı m.50 “zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır” şeklinde bir hüküm getirmiştir. Getirilmek istenen bu hükme göre, ispat yükünün zarar görende olduğu belirtilmiştir.

---

¹⁰⁸ SAYMEN, ELBİR, age., s.315.

Tasarının m.51 ve m.52'yi kapsayan tazminat ayırımında; -Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür. Şeklinde düzenleme getirilmekte olup, tazminatın kapsamı, ödenme biçimi ve kusur ağırlığının tayini yine hakime bırakılmıştır.

BK. tasarısının 52. maddesinde, tazminatın indirilmesi öngörülmüş, BK.'da mevcut olan hükümlere göre, “Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.” şeklinde hüküm getirilerek hakime takdir yetkisi verilmiştir.

“Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödemediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.” hükmüyle de BK. madde 43'de öngörülen indirim sebeplerinden zarar verenin zor durumda olması hali düzenlenmekte olup yine hakime takdir yetkisi verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİR ZARARA BİRLİKTE NEDEN OLMANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI

4.1. Dış İlişkide Zarar Görene Karşı

4.1.1. Genel Olarak

BK. madde 50/1’de belirtildiği üzere, bir zarara birlikte neden olmanın dış ilişkide hukuki sonucu zarar verenlerin, zarardan müteselsil olarak sorumlu tutulmalarıdır. Burada BK. m.141/2 gereğince yasadan doğan bir müteselsil borçluluk hali söz konusudur. BK. m.141 vd. hükümleri uygun oldukları ölçüde BK. m.50’den doğan müteselsil sorumlulukta da örnekseme yolu ile uygulanırlar.¹⁰⁹ Buna göre alacaklı borçludan dilediği birini, birkaçını veya hepsini takip edebilir. (BK. m.142/1) Tazminat borçlularından birinin tazminatın tümünü ödemesi halinde diğer borçlular da borçlarından kurtulurlar. Tazminat borcunun borçlulardan biri tarafından kısmen ifası ise diğer borçluları bu oranda borçlarından kurtarır.¹¹⁰ Bunun için zarar görenin BK. m.68 gereğince kısmen ifayı kabul etmiş olması gerekir.¹¹¹

---

¹⁰⁹ AKINTÜRK, T., age., s.170.

¹¹⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.87.

¹¹¹ AKINTÜRK, T., age., s.170.

Borçlulardan birinin ifa yerini tutan edimi de aynı sonucu doğurur. Örneğin üçüncü kişiden olan alacağını tazminat borcuna karşılık zarar görene temlik edilmesi gibi.¹¹²

Tazminat borçlularından birinin ileri sürdüğü takas da diğer borçluları aynı biçimde etkiler. Müteselsil sorumlulardan her birinin tazminat borcunu kendi alacağı ile takas edebileceği diğer müteselsil sorumlulardan birinin zarar görenden olan alacağına ilişkin takas beyanında bulunamayacağı kuşkusuzdur.¹¹³

Zarar gören tazminat borçlularından birini borçtan kurtarması halinde diğer borçluların bundan yaralanıp yararlanmayacağı konusunda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, eğer borçtan kurtulma sözleşmesinde bu husus belirtilmemişse, sorunun nasıl çözülebileceği konusunun tartışmasında bir görüşe göre;¹¹⁴ borçtan kurtarma kural olarak subjektif etkili olup yalnızca borçtan kurtarılanı etkiler. Diğer müteselsil borçluların bundan yararlanabilmeleri alacaklının sözleşmede onları da borçtan kurtardığını belirtmiş olmasına bağlıdır. Diğer bir görüş ise;¹¹⁵ borçlulardan birini borcundan kurtaran alacaklının, iç ilişkide bu borçlunun ödemesi gereken borç oranında diğer borçluları da kurtarmış sayılacağı savunulmaktadır.

Tazminat borçlulardan birinin zarar görenle sulh olması durumunda sulhun etkisi de kural olarak subjektiftir. Anlaşılacağı üzere sadece sulh yapan tazminat borçlusunu borcundan kurtarır.¹¹⁶

---

¹¹² **SAYMEN, ELBİR**, age., s.781.

¹¹³ **AKINTÜRK, T.**, age., s.173.

¹¹⁴ **TUNCOMAĞ, K.**, age., s.1062-1063.

¹¹⁵ **BERKİ, Ş.** (1962), *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, B.3, s.319, Ankara.

¹¹⁶ **GÜRKANLAR, M.**, age., s.88.

Müteselsil borçluların alacaklıya karşı ileri sürebilecekleri def'ileri düzenleyen BK. m.143 hükmü, BK. m.50'den doğan müteselsil sorumluluk hallerinde de uygulanır.¹¹⁷ Fakat, birlikte işlenen haksız eylemden doğan tazminat borcunun varlığı mahkeme kararıyla sabit olduğundan, borcun doğmamış olduğuna ilişkin ortak def'ilerin burada ileri sürülemeyeceği kuşkusuzdur.¹¹⁸ Borcun sona ermiş olduğuna ilişkin ortak def'ileri ileri sürmek ise her müteselsil sorumlunun hem hakkı hem de yükümlülüğüdür.¹¹⁹

Müteselsil sorumluluğun hüküm ve sonuçlarına ilişkin BK. m.141 vd hükümleri genellikle sözleşmeden doğan müteselsil borç ilişkilerinde uygulama alanı bulurlar.

4.1.2. Sorumluluğun Kapsamı

4.1.2.1. Tazminatın Tümünden Sorumluluk İlkesi

BK. m.141/1'de müteselsil borçlulardan her birinin alacaklıya karşı borcun tümünden sorumlu olduğu belirtilmektedir.

BK. m.50'de ise, bir zararın giderilmesi söz konusu olduğundan BK. m.141/1'deki borcun tümünden sorumluluk ilkesini BK. m.50'den doğan müteselsil sorumlulukta uygulanacak olursa, müteselsil sorumlulardan her birinin zarar görene karşı zararın tümünden sorumlu olacağı sonucuna varılabilir. Fakat bu sonuç doğru değildir.¹²⁰ Gerçi BK. 41. maddesi kusurlu olarak başka birisine zarar veren kişiyi o zararı tazminle yükümlü kılmaktadır. Fakat bu zarar verenin gerçekleşen zararın mutlaka tümünü tazmin edeceği

---

¹¹⁷ GÜRKANLAR, M., age., s.89.

¹¹⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.89.

¹¹⁹ AKINTÜRK, T., age., s.166.

¹²⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.91.

anlamına gelmez.¹²¹ BK. m.41'e göre sorumlu olanın ödeyeceği tazminat miktarı hakim BK. m.43-44 hükümlerini de dikkate alarak belirleyeceği meblağa eşittir. Gerçekleşen zarar ödenmesi gereken tazminat miktarının üst sınırını oluşturur.¹²² Buna göre BK. m.50'de bir haksız fiil sorumluluğu söz konusu olduğuna göre, borcun tümünden sorumluluk ilkesini, zarara birlikte neden olan kişilerden her birinin miktarı hakim tarafından belirlenecek tazminatın tümünden sorumlu tutulacağı şeklinde anlamak gerekir.¹²³

Tazminat hukukunda amaç zarar göreni zenginleştirmek olmayıp zararın giderilmesi olduğundan müteselsil borçlulardan her birinin borcu amacın (alacaklının tatmininin) gerçekleşmesine yönelik olduğundan bu borçlulardan birinin ödenmesi halinde diğer borç ilişkileri de sona erer. Borçlar arasındaki amaç birliği öyle sıkı bir ilişki doğurmaktadır ki, her borçlu alacaklı karşısında edimin tek borçlusunu gibi sorumlu olmaktadır. Müteselsil borçluluk ile kısmi borçluluk arasındaki fark da bu noktada kendini gösterir.¹²⁴

Tazminatın tümünden sorumluluk ilkesinin gereği olarak, müteselsil sorumlulardan her birinin sorumluluğu, tazminatın tümünün ödenmesine kadar devam eder. (BK. m.142/2) Tazminatın borçlulardan birinin iç ilişkide kendi payına düşecek miktardan daha fazlasını ödemiş olması, onun tazminatın kalan kısmından sorumluluğunu sona erdirmez.¹²⁵ Borçluların kendi aralarında hesaplaşmaları ise bir iç ilişki sorunu olup, bunun giderilmesi payına düşenden fazlasını ödeyen borçluya tanınan rücu hakkıyla sağlanmıştır.¹²⁶

---

¹²¹ TANDOĞAN, H., age., s.315.

¹²² TANDOĞAN, H., age., s.316.

¹²³ GÜRKANLAR, M., age., s.91.

¹²⁴ Kısmi Borçluluk Hakkında Geniş Bilgi İçin; AKINTÜRK, T., age., s.14.

¹²⁵ AKINTÜRK, T., age., s.163.

¹²⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.92.

Dava açısından bakacak olursak; hakimin müteselsil sorumluluğa hükmedebilmesi için davacının, dava dilekçesinde bu hususu açıkça istemesinin zorunlu olup olmadığı hususunda Yargıtay'ın kesin bir kararı yoktur. Bazı kararlarında¹²⁷ teselsülden yararlanma hakkının alacaklıya ait olduğunu, alacaklı bu hakkını kullanmadıkça mahkemenin onun yararına teselsül kuralını re'sen uygulanamayacağını belirten Yargıtay, bir başka kararında¹²⁸ müteselsil sorumluluğa hükmedilebilmesi için bunun dava dilekçesinde istenmiş olmasını zorunlu görmemektedir.

Öğretideki baskın görüş;¹²⁹ BK. m.50'den doğan sorumlulukta tazminatın tümünden sorumluluk ilkesi benimsenmektedir. Buna göre zarar verenlerden her birinin sorumluluğunun kapsamı aynı olduğundan, hakim tazminat miktarını hesaplarken yalnızca zarar verenler için ortak indirim nedenlerini dikkate alabilir.¹³⁰

4.1.2.2. Tazminatın İndirim Nedenleri

BK. m.43 ve 44 gereğince ileri sürülebilecek başlıca indirim nedenleri, zarar görenin kusuru, zarar göreninin zarara razı olması, zarar verenini zor durumda olması ve zarar verenin kusurunun hafifliğidir.¹³¹

---

¹²⁷ Y3HD 2.7.1963, E.6363/K.5570, Y4HD 14.2.1996, E:965-1806/K.1775.; www.legalbank.net.

¹²⁸ YHGK 23.3.1966, E.9/K:80.; www.legalbank.net.

¹²⁹ TANDOĞAN, H., age., s.368.; AKINTÜRK, T., age., s.125-126.; GÜRSOY, K. T. (1973), *Birden Çok Kimsenin Aynı Zarardan Sorumluluğu*, AÜHFD, C.XXX, s.416, Ankara.

¹³⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.93.

¹³¹ GÜRKANLAR, M., age., s.94.

4.1.2.2.1. Zarar Görenin Kusuru

Zarar görenin kendi davranışı zararın doğumuna veya artmasına yardımcı olduğu veya zarar verenin durumunu ağırlaştırdığı takdirde, hakim uğranılan gerçek zarardan daha az bir tazminata hükmedebileceği gibi, tazminat istemini geri de çevirebilir (BK. m.44/1).

Zarar görenin kusuru teknik anlamda kusur¹³² olmadığından zarar görenin kusurunda zarar bir kimseye değil, zarar görenin bizzat kendisine verilmektedir. Tazminat hususunda ise zarar görenin kendi zarar verici davranışına rağmen, zararın tümünün tazminini istemesinin hukuk düzenince onaylanmayacağı açıktır.

Zarar görenin kusuru nedeniyle tazminat miktarının indirilmesi, onun davranışının, zarar verenlerin davranışlarıyla zarar arasındaki nedensellik bağıni kesmemiş olmasına bağlıdır. Eğer zarar görenin kusurlu davranışı yüzünden nedensellik ilişkisi kesilmiş ise, BK. m.50'ye göre sorumlulukları söz konusu olan kişilerin, sorumluluk hukukunun genel kuralı gereğince¹³³ sorumluluktan tamamen kurtulmuş olurlar. Çünkü kişinin kendi kusuruyla sebep olduğu zarara yine kendisinin katlanması hukukun gereğidir. Böyle bir zararın tazminini başkalarından isteyebilmek kişinin kendi kurundan yararlanması anlamına gelir ki bu durum iyi niyet kuralları ile bağdaşmaz. BK. madde 50 gereğince sorumlulukları söz konusu olan kişilerin davranışları gerçekleşen türden bir zararı doğurmaya elverişli iken, zarar görenini davranışı bu elverişliliği ortadan kaldırmışsa, zarar görenin kusuru nedensellik bağıni kesmiş demektir. Zarar görenin kusurlu davranışı zarara verenlerin davranışlarını ikinci plana iterek kendisi zararın uygun nedeni haline gelmiş ve böylelikle zararı tek başına doğurmuş olmaktadır.¹³⁴

---

¹³² Teknik Anlamda Kusur: Bir kimsenin, diğer bir kişiye zarar veren, hukuk düzenince kınanan davranışın bir niteliğidir.; GÜRKANLAR, M., age., s.94.

¹³³ AKINTÜRK, T., age., s.175.

4.1.2.2.2. Zarar Görenin Zarara Rız Olması

Zarar görenin, BK. m.50 gereğince sorumluluğu söz konusu olan kişilerden birine veya birkaçına karşı zarara rıza göstermiş olması halinde, bu kişilerin zarar verici davranışları hukuka aykırı sayılmayacakları için, sorumlulukları da söz konusu olmayacaktır.¹³⁵

Ancak gerçekleşen zararın kapsamı rız olunan zararın boyutlarını aşıyorsa, toplam zarardan rız olunan zarar miktarı çıkarıldıktan sonra kalan kısımdan zarar verenler müteselsil olarak sorumlu tutulmalıdırlar.

Zarar görenin rızasının hukuka, ahlaka veya kişilik haklarına aykırı olması gibi nedenler yüzünden zarar verenlerin davranışlarının hukuka aykırılığı ortadan kalkmamışsa, rıza zarar görenin kusuru olarak değerlendirilip, hakimin takdirine göre bir indirim veya tazminat isteminin geri çevrilmesi nedeni olabilir.¹³⁶

4.1.2.2.3. Zarar Veren Zor Durumda Olması

Zarar veren zarara kasten veya ağır ihmaliyle neden olmadığı ve zararın tümünü tazmin etmek onu zor duruma düşüreceği takdirde hakim hakkaniyet gereği tazminatı indirebilir (BK. m.44/2). Bu hükmün kaynaklandığı hakkaniyet düşüncesi, onun BK. m.50'den doğan sorumluluk hallerinde de uygulanmasına olanak sağlar.

---

¹³⁴ EREN, F., age., s.187.

¹³⁵ GÜRKANLAR, M., age., s.96.

¹³⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.97.

4.1.2.2.4. Zarar Veren'in Kusurunun Hafifliği

BK. m.43/1'e göre hakim tazminatın kapsamını kusurun ağırlık derecesine göre saptar. Tazminat miktarıyla kusurun ağırlık derecesi arasındaki denge Türk Hukukunda kusur sorumluluğunun gelen ilkelerinden birisidir. Bu ilkeye göre, kusuru hafif olan kimse zararın ancak kusuruyla orantılı olan kısımdan sorumlu tutulacaktır.

Öğretide görüŖe de uygun olarak tazminatın tümünden sorumluluk ilkesini benimseyen Yargıtay'a göre; BK. m.50 gereğince sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda BK. m.43/1 uygulanamaz, tazminat borçlusunu kusuru hafif bile olsa, tazminat miktarının tümünü ödemek zorundadır.

SzleŖmeden doğan müteselsil borç ilişkilerinde borçlulardan her birinin kural olarak borcun tümünden sorumlu tutulmasının amacı, alacaklının durumunu mümkün olduğu kadar sađlamlaŖtırıp, onun birden çok borçlu karşısında etkilenebileceği riziko oranını en aza indirebilmektedir. Fakat bu dŖnce tazminat hukukuna ilişkin müteselsil sorumluluk alanında da aynı derecede geçerli olduğu söylenemez. Çünkü szleŖme ilişkisinde sorumluluk, tarafların eŖit koŖullarda karşılıklı olarak açıkladıkları birbirine uygun iradelerin bir sonucu olduğu halde, haksız eylem sorumluluğu bir kusur sorumluluğudur ve birden çok zarar verenin her birinin kusur derecesi diğerlerinin kusur derecelerinden farklı olabilir.¹³⁷

Haksız fiil sorumluluğunda genel bir ilke niteliğinde olarak BK. m.43/1'in BK. m.50'den doğan müteselsil sorumluluk hallerinde uygulanamaması için, özel bir hükmün bulunması gerekir. Oysa Borçlar Kanunu'nda böyle bir hüküm yoktur. BK. m.51'den doğan sorumlulukta, sorumlulardan her birinin ödeyeceği tazminat miktarı saptanırken BK.

---

¹³⁷ GÜRKANLAR, M., age., s.98.

m43/1'in uygulanabileceği tartışmasız kabul edilmektedir.¹³⁸ Doç Dr. Metin Gürkanlar'a göre; tam teselsül eksik teselsül ayırımının gereksizliği kabul edilirse, hafif kursundan dolayı lehine bir indirim nedeni bulunan tazminat borçlusu bütün müteselsil sorumluluk hallerinde bundan yararlanabilmelidir.

BK. m.50/1'deki "...tefrik edilmeksizin..." deyimini, zarar görene karşı sorumlulukları saptanırken zarar verenlerin "kusur oranları arasındaki farkın gözetilemeyeceği" anlamına gelmez. Kanun koyucunun amacı, zararın doğumuna katılmadaki rollere bakılmaksızın zarar verenlerin tümünün "müteselsilen" sorumlu olduklarını vurgulamaktadır.

Zararın tümünden sorumluluk ilkesinin dayandığı en güçlü gerekçe gibi görünen zarar göreni koruma düşüncesini tazminat borçlusunu hak etmediği kadar ağır bir yükümlülük altına sokacak kadar hoşgörülle karşılama tazminatta cezai bir karakter arayan eski hukuk sistemlerine dönüş olur¹³⁹ bu da hukukun ruhuna onun temelinde yatan hakkaniyet ve adalet duygusuna aykırı bir davranış olur. Von BÜREN;¹⁴⁰ bir kimse bir zarara tek başına neden olsaydı veya bir doğal olay onun davranışını etkileseydi BK. m.43/1 uygulanabilecek iken, sırf bir başkasını da zararın doğumuna katıldı diye bu olanağı ortadan kaldırmak imkansızdır.

Müteselsil sorumluluk hallerinde zarar görenin, zarar verenlerden herhangi birini dava edip zararın tümünü ondan istemesinde hiçbir engel yoktur. Eğer BK. m.43/1 uygulaması onun dava ettiği tazminat borçlusu tarafından tamamen tatmin edilmesine engel oluyorsa, zarar gören aradaki farkın tümünü diğer borçlulardan yine isteyebilir.¹⁴¹ Sorumluluğun müteselsil oluşu, zarar göreni

---

¹³⁸ AKINTÜRK, T., age., s.138-139.

¹³⁹ GÜRKANLAR, M., age., s.100.

¹⁴⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.78, (naklen), BÜREN, V. (1964), *Schwizerisches, Obligationenrecht, Allgemeiner Teil*, s.64-65, Zurich.

¹⁴¹ GÜRSOY, K. T., age., s.82.

zarar verenlerden her birinin ödemesi gereken tazminat tutarını önceden hesaplayıp bu miktarlar üzerinden onlara ayrı ayrı başvurma külfetinden kurtarmaktır. Kendisine başvuru zarar verenin kusurunun hafif olması nedeniyle zarar görenin karşılaşılabileceği riziko, başvurduğu sorumlunun ödeme gücünden yoksun olması halinde karşılaşıacağı rizikodan sonuçları bakımından daha ağır değildir.¹⁴²

Yargıtay bir kararında¹⁴³ müteselsil sorumlulardan her birinin zarar görene ödeyeceği tazminat miktarının saptanmasında BK. m.43/1'in uygulanması gerektiği görüşünü savunmaktadır.

4.2. İç İlişkide Zarar Verenler Arasında

4.2.1. Genel Olarak

Bir zarar birlikte neden olan birden çok kişinin sorumluluğunun zarar verenler yönünden (iç ilişkideki) hukuki sonucu BK. m.50 gereğince zarar görene karşı müteselsilen sorumlu olan kişilerin birbirleri aleyhine rücu hakları olup olmadığını takdir edilmesi ve bu rücu haklarının kapsamını belirlenmesidir.

BK. m.51/2'de bağlayıcı olmamakla beraber öngörülen sıra, BK. m.50'de doğan rücu ilişkisinde söz konusu değildir. Ancak Yargıtay'ın kararında da belirtildiği gibi¹⁴⁴ borçtan sorumlu tutulması olanağı bulunmayan kimseye karşı rücu davası açılmaz.¹⁴⁵

---

¹⁴² GÜRKANLAR, M., age., s.102.

¹⁴³ Y4HD 13.101978 E.9881/K.11377.

¹⁴⁴ Y4HD 31.1.1967, E:965-1126/ K.968.

¹⁴⁵ GÜRKANLAR, M., age., s.108.

Yargıtay yine bir kararında¹⁴⁶ tazminat davasında rücu hakkının varlık ve kapsamının mahkemece belirlenebilmesi için davalılardan birinin bunu istemiş olmasının zorunlu olduğunu, tazminat davasına ilişkin ilk kararda rücu ilişkisi düzenlenmemişse ilk davadan bağımsız olarak rücu davasının sonradan açılabileceği belirtilmiştir.

Birlikte zarar verenler zarar görene karşı (dış ilişkide) müteselsilen sorumlu oldukları halde rücu alacağı yönünden (iç ilişkide) teselsül söz konusu değildir.¹⁴⁷ Ödemesi gerekenden fazlasını zarar görene ödeyen sorumlu, fazla ödediği miktar için diğer tazminat borçlularına rücu edebilecektir.¹⁴⁸ Kendilerine karşı rücu hakkı kullanılan sorumlulardan biri eğer ödeme gücünden kısmen veya tamamen yoksun ise, onun ödemesi gereken miktar hakimin rücuyla ilişkin olarak belirlediği oranlar çerçevesinde diğer sorumlular arasında paylaşılır.¹⁴⁹ Rücu hakkı borçlunun alacaklıyı tatmin ettiği anda doğar ve muaccel olur. Ayrıca borçlunun temerrüde düşmesine gerek yoktur.¹⁵⁰

Müteselsil borçluluğun iç ilişkide ki diğer bir sonucu da, rücu hakkı bulunan borçlunun, fazla ödediği miktar oranında alacaklının haklarına halef olmasıdır (BK. m.147/1). Fakat bu hüküm BK. m.50'den doğan müteselsil sorumlulukta uygulanamaz, çünkü halefiyet borç için rehin, kefalet vb gibi bir teminatın bulunması durumunda önem kazanacağından haksız eylem sorumluluğunda da genellikle böyle bir güvence söz konusu olmadığından BK. m.50'den doğan müteselsil sorumlulukta uygulama alanı bulmamaktadır.

---

¹⁴⁶ Y4HD 19.11.1968, E:4395/ K.968.

¹⁴⁷ GÜRKANLAR, M., age., s.108.

¹⁴⁸ YTD 8.9.1967, E:966-2449/ K. 2136.

¹⁴⁹ AKINTÜRK, T., age., s.137-224.; GÜRSOY, K. T., age., s.66.; GÜRKANLAR, M., age., s.109.

¹⁵⁰ AKINTÜRK, T., age., s.215.

Kanun Koyucu BK. m.50'ye göre sorumlu olan kişilerin rücu ilişkisini BK. m.146'da öngörülenden¹⁵¹ farklı biçimde düzenlemiştir.

Borçlar Kanunu 146. maddesinin birinci fıkrasında, sözleşmeden dolayı müteselsilen borçlu olan kişiler hakkından eşit pay karinesi getirmiştir.¹⁵² Bu karineye göre, borcun niteliğinden aksi anlaşılmadıkça, müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya yapılan ödemeden, birbirine eşit birer payı üzerilerine almak zorundadırlar. Örnek verecek olursak Yargıtay 11 HD.'nin 24.4.1980 T.2229 E. 2166 K. numaraları kararında; "Davacı vekili müvekkili ile davalı şirkete ait fabrika bacalarından çıkan zehirli gazların dava dışı orman idaresine ait bitkilere verdikleri zarardan dolayı açılan dava sonucunda ödemeye mahkum oldukları tazminatın yarısını zarardan müteselsilen sorumlu olan davalı şirketten tahsilini istemektedir BK. m.146'ya göre ancak borcun niteliğinden aksi kanıtlanmadıkça müteselsil borçluların eşit oranda bu borçtan sorumlu oldukları hükme bağlanmıştır. Dava konusu borçta BK. m.41 hükmüne binaen haksız fiilden kaynaklanmış bulunmasına göre, tarafların BK. m.51'in yollamasıyla ve BK.'nin 50. maddesi gereğince kendi kusur oranları nispetinde sorumlu tutulmaları zorunludur. Bu durumda uzman bilirkişilerce tarafların kusur dereceleri tespit edilmeye çalışılarak ortaya çıkacak sonuca göre davacının rücu talebi ve miktarı konusunda bir karar vermek gerekirken, bu konuda hiçbir inceleme yapılmadan tarafların eşit derecede kusurlu olduklarının kabulü ile karar verilmesi doğru görülmemiştir." şeklinde bir kararı mevcuttur.

Fakat BK. m.50/1 cümlesi¹⁵³ iki eşit pay karinesi kabul etmediği gibi, dönme hakkının bulunup bulunmadığının takdirini de hakime bırakmaktadır.

---

¹⁵¹ Borcun mahiyetinden hilafı istidlal olunmadıkça, müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya yapılan tediye her biri birbirine müsavi birer his-seyi üzerlerine almağa mecburdur. Ve hissesinden fazla tediye bulunan, fazla ile diğerlerine rücu hakkını haizdir.

¹⁵² AKINTÜRK, T., age., s.209.

¹⁵³ Haksız fiillerde birden fazla kimseler, müşterek kusurları ile zarar yaparlarsa, ister teşvik eden ister fail veya yardımcı olsun zarar görene karşı her biri müteselsilen sorumlu olur.

Borçlar Kanunu m.50'ye göre hakim öncelikle rücu hakkının bulunup bulunmadığına karar verecek, eğer rücu hakkının bulunduğu kanaatine varır ise, ödemesi gerekenden fazlasını ödeyenin bu fazla miktar için diğer sorumlulara hangi miktarlarda rücu edebileceğini takdir edecektir.

4.2.2. Rücu Hakkının Takdirinde Hakimin Göz önünde Bulunduracağı Ölçütler

4.2.2.1. Hakkaniyet Düşüncesi

Dönme hakkının kapsamının belirlenmesi BK. m.50/1,2 gereğince hakimin takdirine bırakıldığından hakim bu yetkisini MK. m.4'e uygun olarak kullanmalı, hakkaniyet düşüncesinden ayrılmamalıdır.

MK. m.4 çevresinde rücu hakkının bulunup bulunmadığını ve kapsamını takdir ederken hakimin yararlanabileceği diğer ölçütler ise aşağıda sıralanmıştır.

4.2.2.2. Zarardan Yararlanma Oranı

Haksız fiilin kimin çıkarına işlenmiş olduğunun araştırılması hakimin dönmeye ilişkin takdir hakkını kullanırken başvurması gereken önemli ölçütlerden biridir.¹⁵⁴ Çünkü bir zarara birlikte neden olmak çoğu zaman bir ön hazırlık sonucudur. Genellikle zarara birlikte neden olan kişiler kendilerine bir çıkar sağlamak amacıyla bir araya gelirler veya içlerinden birinin yahut birkaçının çıkarına uygun olarak haksız fiili işlerler.¹⁵⁵ Bu durumda aslan payını alana karşı diğerlerinin rücu hakkı bulunduğu kabul edilebilir. Yargıtay, 14.6.1971 tarihli kararında “rücu”, her şeyden önce zararı birlikte işleyenlerden eylem sonunda hangi tarafın yararlandığı esasına göre belli edilmelidir.

---

¹⁵⁴ AKINTÜRK, T., age., s.129.; GÜRSOY, K. T., age., s.66.; GÜRKANLAR, M., age., s.111.

¹⁵⁵ GÜRKANLAR, M., age., s.111.

4.2.2.3. Kusur Oranı

Hakim rücuya ilişkin takdir yetkisini kullanırken, zarar verenlerin kusur oranlarını da göz önünde bulundurmalıdır. BK. m.43/1 hükmünün dış ilişkide uygulanmış olması, onun rücu ilişkisinde de dikkate alınmasına engel değildir.¹⁵⁶

Yargıtay, emsal teşkil eden kararlarında¹⁵⁷ hakimin rücuya ilişkin takdir yetkisini kullanırken kusur oranlarının da dikkate alınması gerektiğini, yararın önce kimin malvarlığına girdiğini, araştırıldıktan sonra olayın özelliği de göz önünde bulundurularak kusur dereceleri araştırılarak ve kusur ilkesi gözetilerek, adalete en uygun biçimde karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kusurun derecesi rücu ilişkisinde önemli olduğu kadar bir zarara birlikte neden olanlar eğer kasıt ile hareket etmişlerse de rücu hakkı söz konusu olacaktır. Ayrıca BK. m.43/1’de “hal ve mevkiin icabına ... göre” denilmektedir. Bu metinden BK. m.44/2’de sözü edilen indirim nedenleri anlaşılır. Buna göre hakim, rücu ilişkilerinde takdir hakkı kullanırken, zarar görenin zararını gideren hafif kusurlu sorumlunun zor duruma düşmüş olmasını da göz önünde bulunduracaktır.

4.2.2.3.1. Ortak Eylemciler Arasında

Birden çok asıl eylemci bir zarara birlikte neden olmuşlarsa özellikle kusur derecelerinin aynı olması halinde, tazminata eşit paylarda katılmalarını ve dönme ilişkisinin de eşit oranlara göre düzenlenmesi doğru olarak düşünülse bile, bu çözüm yasanın amacına uygun düşmez. Şöyle ki; rücu hakkının varlık ve kapsamının belirlenmesinin takdirinin hakimin takdirine bırakılmasındaki amaç, zarar verenlerin zarara adil oranlarda katılmalarını sağlama

¹⁵⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.112.

¹⁵⁷ Y4HD11.3.1957, E.665/K.1240, Y4HD 12.7.1965 E.5693/ K..3718 , Y4HD 18.5.1967, E.966/K.4349.; www.legalbank.net.

olduğundan, kusur dereceleri aynı bile olsa ortak eylemcilerden biri haksız fiilden diğerlerine göre daha çok çıkar elde etmişse tazminatı eşit biçimde paylaşmak doğru olmaz.¹⁵⁸ Ortak eylemcilerin bazıları kasten, diğerleri ise ihmalle zarara neden olmuşlarsa, ihmali davrananlar için rücu hakkının varlığını kabul edilebilir. Fakat bütün ortak eylemciler kasıtlı hareket etmişlerse hakim rücu hakkının varlığını kabul etmeyebilir.¹⁵⁹

4.2.2.3.2. Asıl Eylemci İle Yardımcı Arasında

Yaşar Ümit Doğanay, yardımcının kusurunun eylemcinin kusurundan daha hafif olduğunu ve bu sebeple yardımcının asıl eylemciye rücu edebileceğini ileri sürmektedir. Fakat bu kuralın her zaman geçerli olmadığı durumlarda mevcuttur. Örneğin yardımcı kasten, asıl eylemci ise ihmaliyle zarara neden olabilir. Böyle bir durumda yardımcının rücu istemi reddedilebilir. Genellikle kasıt takdiri hakime bırakılmak şartıyla rücu hakkını engelleyebilecek bir ölçüttür. Yardımcı ve asıl eylemcinin kusurları ihmal derecesinde ise, diğer faktörler farklı bir sonucu haklı kılmadığı takdirde, yardımcının asıl eylemciye rücu hakkı bulunduğunu kabul etmek yerinde olur. Bu durumda yardımcı haksız eylemi işleme konusunda kararını önceden vermiş olan asıl eylemcinin eylemini kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, kusur dereceleri aynı olmasına rağmen, eğer haksız eylem daha çok yardımcının çıkarına işlenmiş ise asıl eylemcinin yardımcıya rücu edebilmesi gerekmektedir.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.113.

¹⁵⁹ DOĞANAY, Y. Ü. (1959), *Birlikte Bir Zarara Sebebiyet Veren Birden Ziyade Kimselerin Hukuki Mesuliyeti*, Basılmamış Doktora Tezi, s.96, İstanbul.

¹⁶⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.114.

4.2.2.3.3. Asıl Eylemci İle Kışkırtıcı Arasında

Asıl eylemci ile kışkırtıcının kusurlarının ağırlık derecelerini saptayabilmek genellikle güçtür. Kışkırtıcı, asıl eylemcide haksız eylemi işleme düşüncesini yaratan kişi olduğu için, zararın doğumunda çoğu kez asıl eylemci kadar hatta bazen ondan daha fazla kusurlu olabilir.¹⁶¹ Fakat bu durum asıl eylemcinin kışkırtıcıya rücu hakkının bulunmadığı anlamına gelmez.

4.2.2.4. Zarara Neden Olma Oranı

Zararın ortaya çıkmasında eylemcilerden her birinin ne ölçüde etkili olduğu belirlenebiliyorsa, dönme ilişkisinde bu etki derecesinin dikkate alınması hakkaniyete uygun gibi gözükse de nedenlerden her birinin zararlı sonuçtaki payını, onun zararın doğumunu etkileme oranına göre saptamak olanaksız olduğundan, zarara neden olma uygulamada kolaylıkla yararlanabilecek bir ölçüt niteliğinde değildir.¹⁶²

4.2.3. Rücu İlişkisinde Yataklık Edenin Durumu

Yataklık edenin sorumluluğu, kardan pay almış veya davranışıyla bir zarara neden olmasına bağlı bulunduğundan (BK. m.50/2), asıl eylemcinin koşullar uygun olduğunda yataklık edene rücu edebileceği kuşkusuzdur. Yataklık edenin asıl eylemciye rücu hakkının bulunup bulunmadığı konusunda ise çok hassas davranmak gerekmektedir. Şöyle ki; yataklık edenin dış ilişkideki sorumluluğu zaten davranışının sonucu olan zarar miktarıyla sınırlı olduğundan, onun asıl eylemciye rücu etmesini haklı gösterecek neden çoğu kez söz konusu olmamaktadır. Asıl eylemcinin yataklı edene rücu hakkı da, yatak edenin dış ilişkide sorumlu olduğu miktarla sınırlı olması gerekir. Yataklık edende zararın doğumuna katılan diğer kişilerle birlikte davranma

---

¹⁶¹ DOĞANAY, Y., age., s.91.

¹⁶² TUNCER, A. N. (1978), *Bir Zarara Birden Çok Kişinin Birlikte Neden Olmasında Müteselsil Sorumluluk ve Rücu İlişkileri*, AD, s.447, Ankara.

iradesi olmadığından, yataklık edenle kışkırtıcı veya yardımcı arasındaki rücu ilişkisinden söz edilemez.

4.3. Zamanaşımı

4.3.1. Dış İlişkide

Zarar gören, BK. m.50 gereğince zarar verenlere karşı sahip olduğu tazminat isteme hakkını, özel yasalarda özel bir hüküm yer almadığı sürece BK. m.60'da öngörülen zamanaşımı süreleri içerisinde¹⁶³ kullanmak zorundadır. Müteselsil sorumlulukta birden çok sorumlunun her birinin borcu diğerlerinden bağımsız olduğundan, zamanaşımı hangi sorumlunun tazminat borcu hakkında ise o borç için sonuç doğurur. Bu yüzden zamanaşımı def'ini ancak kendi borcu zamanaşımına uğramış olan borçlu ileri sürebilir. Borcun bütün sorumlular bakımından zamanaşımına uğramış olduğu def'ini ise, müteselsil sorumlulardan her biri zarar görene karşı ileri sürebilirler.

Zamanaşımı ilk itirazlardan olduğu için, zamanaşımı savunması dava dilekçesine cevap süresi içinde yapılmalıdır. Sonradan ileri sürülebilecek zamanaşımı def'i savunmanın genişletilmesi niteliğinde olacağından karşı tarafın muvafakati olmadıkça geçerli olmaz.

---

¹⁶³ Tazminat veya manevi tazminat davası, zarar görenin zararı ve tazminatla ödevli olanın şahsını öğrendiği günden itibaren bir yılın ve her halde zararı meydana getiren fiil gününden hesap edilen on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki dava ceza hukukunun daha uzun bir zamanaşımı koyduğu cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, medeni hukuka dayanan dava hakkı için dahi bu zamanaşımı uygulanır. Haksız fiille zarar görene karşı bir alacak yaratılmışsa, bu kimse haksız fiilden doğan dava hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile ifadan kaçınabilir.; **YAVUZ, C.**, age., s.448.

4.3.1.1. Zamanaşımı Süreleri

4.3.1.1.1. Bir Yıllık Süre

BK. m.60/1 bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı konusunda BK. m.128'deki¹⁶⁴ genel ilkedен farklı bir düzenleme getirmektedir. Buna göre bir yıllık sürenin başlangıcı borcun muacceliyet tarihi değil, zarar görenin zararı, zarar vereni veya onun eyleminden sorumlu olan kişiyi öğrendiği tarihi izleyen gündür. BK. m.50'de birden çok kişinin sorumluluğu söz konusu olduğundan, bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihini her bir sorumlu için ayrı ayrı hesaplamak gerekir. Örneğin asıl eylemci (C) aleyhine dava açılması gerekliliği, (B) aleyhine açılıp husumet yönünden reddolunan davaya ilişkin kararın kesinleşmesi ile kesinlik kazanmıştır. Bu nedenle zarar vereni (C)'yi öğrenme günü, bu kararın kesinleştiği gündür.¹⁶⁵

Zarar gören zararı ve zarar vereni öğrenmeden ölmüşse, bir yıllık zamanaşımı süresi mirasçının zarar göreni ve zararı öğrendiği günden itibaren işlemeye başlar. Zarar vereni ve zararı öğrenen zarar gören dava açmadan ölmüşse, zamanaşımının kesilmesi ve mirasçının bizzat öğrendiği tarihten itibaren yeni bir zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması söz konusu değildir.¹⁶⁶

Eğer zarar gören bir tüzel kişi ise, bir yıllık zamanaşımı süresi tüzel kişinin dava açmaya yetkili organının zararı ve zarar vereni öğrendiği günden itibaren işlemeye başlar.¹⁶⁷ Tüzel kişi ile iç ilişki içerisinde bulunan kişiler tüzel kişiye

---

¹⁶⁴ Zamanaşımının başlaması; zamanaşımı alacağın muaccel olduğu tarihten başlar, talep ihbarla muacceliyet kazanırsa, bu halde zamanaşımı ihbarın yapılabileceği tarihten itibaren başlar.; **YAVUZ, C.**, age., s.474.

¹⁶⁵ Y4HD 15.4.1974, E:616/K:1906.; **KARACABEY, Ö. F.** (1978), Haksız Fiillerde Zamanaşımı, 1. Bölüm, YD, Ankara.; **GÜRKANLAR, M.**, age., s.117.

¹⁶⁶ **GÜRKANLAR, M.**, age., s.117.

¹⁶⁷ Y4HD 27.9.1965,E. 964-1728/K. 4449.

zarar vermişlerse bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihinin saptanmasında değişik olasılıklar mevcuttur.

Tüzel kişinin organını oluşturan gerçek kişilerin tümü tüzel kişinin zarara uğramasına neden olmuşlarsa bir yıllık zamanaşımı süresi zarar verenlerin ve zararın bir üst organca öğrenildiği tarihten itibaren başlar.¹⁶⁸

Eğer organın yalnızca bir veya birkaç üyesi zarara neden olmuşlarsa, aynı organın diğer üyelerinin zarar vereni ve zararı öğrenmeleri, zamanaşımının işlemeye başlaması için yeterli sayılır.

Zarar görenin kendisinden önce temsilcisi zararı ve zarar vereni öğrenmişse, bir yıllık zamanaşımı süresi bu tarihten itibaren işlemeye başlar.¹⁶⁹

Bir yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlayabilmesi için zarar verenden başka zararın da öğrenilmiş olması gerektiğine göre, zarar gören bir davaya dayanak olabilecek zararın varlığını niteliğini temel unsurları ile birlikte öğrendiği zaman zararı biliyor sayılır.¹⁷⁰ Fakat Yargıtay'ın “zarar görenin genel olarak zararın varlığını öğrendiği anda ileride doğacağı öngörülebilir başkaca zararları da öğrenmiş sayılır”, şeklinde kararları¹⁷¹ mevcuttur.

4.3.1.1.2. On Yıllık Süre

Zarar gören zararı ve zarar vereni öğrendikten sonra bir yıllık süre geçmişse BK. m.60'da öngörülen ikincil nitelikte olan on yıllık zamanaşımı

---

¹⁶⁸ GÜRKANLAR, M., age., s.118.

¹⁶⁹ Y4HD 15.4.1974 E.616/ K.1906.

¹⁷⁰ TUNCOMAĞ, K., age., s.524.

¹⁷¹ Y4HD 28.2.1975, E.8206/K.2588, Y15HD 15.4.1975,E.1507/K.2161.

süresi içinde giderim istenilmelidir. On yıllık zamanaşımı süresi, bir yıllık zamanaşımı süresinin gerçekleşmemesi halinde uygulama alanı bulur.¹⁷²

On yıllık sürenin başlamasında zararın bilinip bilinmemesinin önemi yoktur. Haksız fiil işlendiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımı süresi de işlemeye başlar.¹⁷³ Zarar verici eylem süregelen bir nitelik taşıyorsa, on yıllık zamanaşımı süresinin eylemin tamamlandığı tarihten itibaren başlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3.1.1.3. Ceza Zamanaşımı Süresi

BK. m.60'ın ikinci fıkrasına göre, haksız fiil aynı zamanda bir suç niteliğinde ise, ve bu suç ceza yasalarında daha uzun süreli bir zamanaşımına bağlanmışsa ceza yasasında öngörülen zamanaşımı yani ceza zamanaşımı uygulanır. Diğer bir deyişle daha uzun süreli bir ceza zamanaşımının söz konusu olduğu durumlarda bir ve on yıllık zamanaşımı süreleri uygulanmaz.¹⁷⁴

Ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için eylemin cezayı gerektirir nitelikte olması yeterli olup eylemcinin cezalandırılması zorunlu değildir. Zarar birden çok kişi neden olmuşlarsa, her birinin davranışının cezayı gerektirip gerektirmediği ayrı ayrı incelenmelidir.

Ceza zamanaşımı zarar görenin yararına olarak uygulandığından eğer ceza zamanaşımı daha kısa süreli ise BK. m.60'da öngörülen hukuk zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği yönünde Yargıtay kararı mevcuttur.¹⁷⁵

---

¹⁷² TUNCOMAĞ, K., age., s.524.

¹⁷³ TUNCOMAĞ, K., age., s.524.

¹⁷⁴ GÜRKANLAR, M., age., s.121.

¹⁷⁵ YHGK 20.5.1964, E.940/K.388.; KARAHASAN, M. R., age., s.1458.

Af yasası uyarınca suç niteliğini yitiren haksız eylemden doğan tazminat davalarında da BK. m.60'daki hukuk zamanaşımı süreleri uygulanır.¹⁷⁶ Buna göre af yasası uyarınca ceza davasının düşme kararının kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açılan davanın dinlenmesi gerekir.¹⁷⁷ Örneğin, suç teşkil eden bir fiil için ceza davası açma süresi (dava zamanaşımı süresi) 20 yıl, mahkumiyette sonra cezanın infaz süresi (ceza zamanaşımı) 30 yıl ise uygulanacak süre 20 yıllık süredir. Bu hükmün uygulanabilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlar, zarar verici fiilin aynı zamanda suç teşkil eden bir fiil olması ve bu fiil için ceza kanununun öngördüğü zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir.¹⁷⁸

Fiilin suç teşkil eden bir fiil olmasından kasıt, fiilin Türk Ceza Kanunu'na göre suçun hem objektif hem de subjektif unsurlarını içermesidir. BK. m.60/2'nin uygulanabilmesi için fiilin Ceza Kanununa göre cezayı gerektiren bir fiil olması yeterli görülmüş olup, zarar verenin bu fiil nedeniyle cezaya mahkum edilmiş olması şart değildir.¹⁷⁹

Ceza hakimi, fiilin suç teşkil ettiğine karar vermiş, faili mahkum etmiş ve bu karar da kesinleşmiş ise, hukuk hakimi ceza kanunlarının yorum ve uygulanmasına ilişkin bu kararla bağlıdır. Buna karşılık ceza mahkemesinin kararı mevcut değilse, hukuk hakimi konuyu bağımsız olarak inceleyebilir.¹⁸⁰

Yargıtay'a göre¹⁸¹ delil yetersizliğinden beraat halinde hakim fiilin cezayı gerektiren bir fiil olup olmadığını da inceleyebilir.

---

¹⁷⁶ Y3HD 12.5.1966,E.3985/K.3152.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1459.

¹⁷⁷ Y3HD 6.2.1969,E.705/K.756.; **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1459.

¹⁷⁸ **EREN, F.**, age., s.799.

¹⁷⁹ **TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP**, age., s.723.

¹⁸⁰ **EREN, F.**, age., s.799.

¹⁸¹ YHGK 18.11.1981 E.1979/K.1981 YKD, 1982, 6.Sayı, s.766.

Ceza zamanaşımı süresi hem bir yıllık hem on yıllık zamanaşımı süresi yönünden uygulansa da bu hükmün uygulanabilmesi için Türk Ceza Kanunu'nun öngördüğü zamanaşımı süresi sorumluluk hukukundaki süreden daha uzun olmalıdır. Örneğin cezayı gerektiren fiil için ceza dava açma süresi 15 yıl ise, zarar gören en geç bu süre içinde fail ve zararı öğrendiği takdirde tazminat davası açmak zorundadır.¹⁸² Ceza süresi beş yıl ise bir yıllık süre bu beş yıl ile sınırlıdır. Ancak on yıllık uzun süreye, beş yıllık ceza süresi uygulanmaz. Çünkü bu halde ceza süresi tazminat süresinden daha kısa olduğu için BK. m.60/2'deki koruma amacı gerçekleşmemektedir.¹⁸³

4.3.1.2. Zamanaşımının Durması

Zamanaşımını durduran nedenler BK. m.132'de¹⁸⁴ sayılmıştır. Bu nedenler BK. m.50'den doğan müteselsil sorumluluk hallerinde de uygulanır. Bu nedenlerden birinin varlığı halinde duran zamanaşımı söz konusu neden ortadan kalktığında, kaldığı yerden işlemeye devam eder

Aynı zamanda zamanaşımının müteselsil sorumlulardan herhangi birisi bakımından durması, diğer sorumluları etkilemez. Çünkü zamanaşımının durmasını gerektiren sebepler her bir borçlunun şahsi durumuna taalluk eder

---

¹⁸² EREN, F., age., s.800.

¹⁸³ EREN, F., age., s.801.

¹⁸⁴ Zamanaşımını engelleyen ve zamanaşımını durduran sebepler aşağıdaki hallerde zamanaşımı cereyan etmez ve başlamış ise kesintiye uğrar. Velayet devam ettiği sürece çocukların ana ve babalarına karşı olan alacakları hakkında, Vesayet devam ettiği sürece vesayet altında bulunanların vasi veya vesayet makamlarına karşı olan alacakları hakkında, Evlilik devam ettiği sürece karı kocadan her birinin diğerinden olan alacakları hakkında, Hizmet ilişkisi devam ettiği sürece hizmetlilerin işverene karşı olan alacakları hakkında, Borçlu alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece, Alacağı bir Türk Mahkemesinde talep etme imkanı olmadığı müddetçe zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalktığı günün sona ermesini müteakip zamanaşımı işlemeye başlar veya başlamışsa devam eder.

4.3.1.3. Zamanaşımının Kesilmesi

Zamanaşımının kesilmesi, kanunda sayılan sebeplerin birinin varlığı halinde zamanaşımının o ana kadar işlemiş olan kısmının ortadan kalkması ve sürenin yeni baştan işlemeye başlaması demektir.¹⁸⁵

Zamanaşımının kesilmesi ile durması arasında sadece sebepler bakımından değil hükümler bakımından da fark vardır. Zamanaşımının durmasında o ana kadar işlemiş olan süre saklı kalmakta olduğu halde, kesilmede işlemiş olan süre tamamen ortadan kalkmakta ve yenisi işlemeye başlamaktadır.

Zamanaşımın kesen sebepler BK. m.133'de sayıldığı üzere; borçlunun borcunu ikrar etmesi, özellikle faiz veya mahsuben bir miktar para veya rehin yahut kefil vermesi, alacaklının dava veya def'i zımında mahkemeye veya hakeme müracaatla icrai takibat veya iflas masasına müdahale ile hakkını talep etmesi hallerinde zamanaşımın kesileceği kanunda belirtilmiştir. Görüldüğü üzere zamanaşımı ya borçlunun bir davranışı veya işlemi yada alacaklının bir davranışı veya işlemi ile kesilmektedir. Ancak BK. m.60/1'de görülen on yıllık mutlak zamanaşımın kesilmesi söz konusu değildir. Çünkü tazminat davasının zarar verici eylemin ortaya çıkmasından itibaren on yıl geçmesi ile kesin olarak zamanaşımına uğrayacağı BK. m.60/1'de belirtilmiştir.¹⁸⁶ Fakat bir yıllık zamanaşımı süresinin bir çok defa kesilmesi sonucu on yıllık süre aşıldığı halde tazminat isteme hakkı zamanaşımına uğramaz çünkü bu durum on yıllık zamanaşımı süresinin kesilmesi anlamına gelmemektedir.

Zaman aşımı kesildiğinde, ilk sürenin aynısı olan yeni bir süre işlemeye başlar. Suçtan zarar görenin ceza davasına katılarak kişisel hakkının zamanaşımına alınmasını istemesi halinde, taleple zamanaşımı kesilmiş olur ve

---

¹⁸⁵ AKINTÜRK, T., age., s.202.

¹⁸⁶ GÜRKANLAR, M., age., s.123.

zamanaşımı süresi her iki tarafın usule uygun her işlemi hakimın kararı ile yeniden işlemeye başlar.¹⁸⁷

Zarar gören kişi ceza davasına katılıp kişisel hak istememişse, ceza mahkemesinin mahkumiyet kararından itibaren bir yıllık zamanaşımının başlayacağından söz edilemez.¹⁸⁸ Ceza davasında kişisel hak saklı tutulmuş olsa bile zamanaşımı kesilmiş olmaz.¹⁸⁹

4.3.1.3.1. BK. m.134/1 Hükümü

Müteselsil borçlulukta zamanaşımı borçlulardan birisi bakımından kesilmesinin diğer borçluları nasıl etkileyeceği konusu BK. m.134/1’de açıklanmıştır.¹⁹⁰ Buna göre zamanaşımı müteselsil borçlulardan birisine karşı kesilir ise, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.¹⁹¹

4.3.1.3.2. BK. m.134/1 Hükümünün Tenkidi

İsviçre / Türk Kanun Koyucusunun zamanaşımının müteselsil borçlulardan birine karşı kesilmiş olmasını diğer borçlulara karşı da kesilmiş sayan bir hükümü kabul etmiş olması gerek İsviçre gerek Türk doktrininde tenkitlere maruz kalmıştır.¹⁹² Müellifler¹⁹³ bu hükümle BK. m.144’de kabul

---

¹⁸⁷ **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1080.

¹⁸⁸ **KARAHASAN, M. R.**, age., s.1081.

¹⁸⁹ Y4HD 15.3.1976 E.1170/K.2695.; www.legalbank.net.

¹⁹⁰ Kesilmenin müşterek borçlar bakımından etkileri: Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya taksimi kabil olmayan bir borcun müşterek borçlularından birine karşı kesilince diğerlerine karşı da kesilmiş olur. Zamanaşımı, asıl borçluya karşı kesilmiş olunca kefile karşı da kesilmiş olur, Buna mukabil zamanaşımının kefile karşı kesilmiş olması halinde esas borçluya karşı kesilmiş olmaz.

¹⁹¹ **GÜRKANLAR, M.**, age., s.124.

¹⁹² **AKINTÜRK, T.**, age., s.202.

¹⁹³ Kitap yazan veya kitap hazırlayan, bir eseri ortaya koyan ve eserin sahibi olan kimse, yazar.

edilmiş olan prensibe ağır veya lüzumsuz bir istisna getirilmiş olduğunu ifade etmektedirler.

Müteselsil sorumlulardan her birinin borcu için zamanaşımının başlangıç tarihi diğerlerinden bağımsız olduğundan BK. m.144 hükmü de müteselsil borçlulardan birinin kendi fiiliyle diğerinin durumunu ağırlaştıramayacağı kaidesini kabul ettiğinden, zamanaşımının kesilmesi konusunda aynı ilkeye bağlı kalınmaması çelişik bir durum yaratmıştır. Dolayısıyla getirilen istisna müteselsil borcun mahiyeti ile bağdaşmamaktadır.

Doktrinindeki hakim görüşlerden biri olan Sulhi S. Tekinay'a göre, BK. m.134/1 hükmü eleştirilmekle birlikte, sözü geçen hükümlerle birlikte getirilen istisnanın kapsamının daraltılabileceği ifade edilmektedir. Tekinay'a göre, maddenin uygulama alanı sadece alacaklının yapacağı takiplerde kesilen zamanaşımına hasredilebilir; zira m.134/1'de borçlulardan biri aleyhinde kesilmiş zamanaşımından değil, fakat borçlulardan birine karşı kat'edilmiş olan zamanaşımından söz edilmektedir.¹⁹⁴ Zamanaşımının borçlulardan birine karşı kesilmiş olması ise ancak dışarıdan gelen bir etki ile yani alacaklının dava açması veya icra takibi yapması ile gerçekleşen kesilmeyi ifade eder.¹⁹⁵

Doktrinde kabul edilen diğer bir görüşe göre ise BK. m.134/1 hükmü eksik teselsül hallerinde uygulanmaz.

4.3.1.4. Zarar Görenin Daimi Def'i Hakkı

Haksız fiil, zarar gören aleyhine bir alacak doğurmuşsa, zarar gören kendisinin tazminat talebi zamanaşımına uğramış olsa bile o alacağı vermekten kaçınabilmesi BK. m.60/3'de düzenlenmiştir.¹⁹⁶ Buna göre haksız fiil altında,

---

¹⁹⁴ AKINTÜRK, T., age., s.204.

¹⁹⁵ AKINTÜRK, T., age., s.204.

¹⁹⁶ Haksız fiille zarar görene karşı bir alacak yaratılmışsa, bu kimse haksız fiilden doğan dava hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, ifadan kaçınabilir. YAVUZ, C., age., s.449.

örneğin hile veya ikrah ya da gabin halinde yapılan bir sözleşme geçerli olmakla birlikte, zarar göreni bağlamaz.¹⁹⁷ Bu sözleşme zarar gören tarafından bir yıl içinde iptal edilebilir. Fakat sözleşme bir yıl içinde iptal edilmediği takdirde her iki tarafı bağlar. Zarar gören aleyhine bir borç zarar veren lehine de bir borç doğar ise, zarar verenin bu alacağı talep etmesi halinde zarar gören sürekli olan ve zamanaşımına uğramayan haksız fiil def'ini ileri sürebilir.

Bu hüküm emredici nitelikte olduğundan zarar gören ileride böyle bir def'i hakkını ileri sürmekten önceden feragat edemez.¹⁹⁸ Ancak hak doğduktan sonra vazgeçebilir.

4.3.2. İç İlişkide

Borçlar Kanunumuzda ödemesi gerekenden daha fazla tazminat ödeyen müteselsil sorumlulara rücu etmesine ilişkin zamanaşımını düzenleyen açık bir hüküm yer almamaktadır. Fakat genel kanı, rücu davalarında ve halefiyetin söz konusu olduğu durumlarda zarar görenin sorumlulara karşı açabileceği davaya ilişkin zamanaşımının rücu davası için de geçerli olduğudur. BK. m.60 hükmü uygulanacağı belirtilmiştir. Fakat bu görüş BK. m.50/1,2'den doğan rücu ilişkisi yönünden eleştiriye müsaittir. Çünkü zamanaşımı konusunda BK. m.60'ın uygulanması bazı durumlarda kabul edilmesi güç durumlara yol açar.¹⁹⁹ Örneğin rücu ilişkisini temeldeki haksız eylem sorumluluğunu yaratan hukuki işlemin bir devamı olarak görülürse, on yıllık zamanaşımı süresinin rücu davası yönünden başlangıç tarihini saptamak çok zor olacaktır.

BK. m.60/1'de on yıllık sürenin herhalde zarar verici eylemin meydana geldiği zamanda işlemeye başlayacağı ifade edildiğine göre, rücu ilişkisi tazminat davasına ilişkin ilamda karar bağlanmazsa, rücu davası, rücu alacağı

---

¹⁹⁷ EREN, F., age., s.801.

¹⁹⁸ EREN, F., age., s.801.

¹⁹⁹ GÜRKANLAR, M., age., s.125.

henüz doğmadan dahi zamanaşımına uğrayabilecektir.²⁰⁰ Örnek verecek olur isek, zarar gören on yıllık sürenin dolacağı son gün zarar verenlerden biri aleyhine tazminat davası açar ise, dava dilekçesi davalıya henüz tebliğ edilmeden rücu davasının zamanaşımına uğramış olduğu ileri sürülebilir, böylelikle hukuk mantığı ile bağdaşmayan hakkaniyetten uzak bir durum yaratılmış olacaktır. Her ne kadar BK. m.134/1'de zamanaşımının müteselsil sorumlulardan birine karşı kesilmesi halinde diğerine karşı da kesilmesi söz konusudur, fakat bu dış ilişkide geçerli olacaktır.

Diğer yandan rücu davasında on yıllık zamanaşımı süresini haksız fiilin doğduğu anda değil de daha sonraki bir olaydan örneğin tazminatın ödendiği tarihten itibaren işletmeye başlarsak, aynı hukuki ilişkide mutlak zamanaşımı süresinin birbirinden farklı tarihlerde iki kez işletmek gibi hukuka uygun olmayan bir durum yaratılacaktır. BK. m.60 uygulandığı takdirde rücu davasında bir yıllık zamanaşımı sürenin başlangıç tarihinin başlatılmasında da aynı güçlüklerle karşılaşılacak zararı ve faili öğrenme anının hangi tarihte gerçekleşeceğini tespit etmek güçleşecektir. Gürkanlar, zarar görenin zararı ve zarara neden olan yada olanları öğrendiği anı bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç noktası olarak düşünülemediğini belirtmiştir.²⁰¹

Rücu alacaklısının zararı ve faili öğrenme anını zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olarak kabul edilmesi ise hukuk mantığı ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle rücu hangi hukuki ilişki veya nedenle doğmuş olursa olsun rücuyla ilişkin zamanaşımı, rücuyla neden olan ödemenin yapıldığı andan itibaren işlemeye başlar.²⁰²

---

²⁰⁰ GÜRKANLAR, M., age., s.126.

²⁰¹ GÜRKANLAR, M., age., s.126.

²⁰² TANDOĞAN, H., age., s.392.; AKINTÜRK, T., age., s.215.; KILIÇOĞLU, A., age., s.136-137.

Yargıtay 4 HD'nin 18.05.1967 T, 3571 E, 4349 K. numaralı kararında birlikte zarar veren iki haksız fiil faili durumunda olan kuruluşların birbirine karşı rücu hususu BK. m.50 ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu örnek olayda haksız fiil zamanaşımının uygulanması gerekmektedir. Haksız fiil zamanaşımı da bir senedir ve ödeme tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.²⁰³ Bu durumda davacının tazminatı ödediği tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra dava açmış olması karşısında mahkemenin davayı zamanaşımından reddine ilişkin kararının onanması gerekmiştir.²⁰⁴

Sorunun çözümü, rücu alacağının hukuki dayanağının ve kaynağının açıklığa kavuşturulmasına farklı bir deyişle rücu alacağının kendinden önce gelen haksız eylemden doğup doğmadığının araştırılmasına bağlıdır.²⁰⁵

Aynı zamanda rücu hakkına sahip olan bir borçlu bunu diğer borçlulara karşı kullanarak alacaklıya ödemiş olduğu kendi hissesini aşan miktarı onlardan alabilecektir. Kanun koyucu rücu hakkına sahip bir borçlunun rücu alacağını diğer borçlulardan tamamen tahsil edememesinin sonuçlarına bizzat katlanmasını haklı bulmayarak tahsil edilemeyen miktardan borçlulardan hep birlikte sorumlu tutulmaları esasının doğru olacağını ortaya koymuştur. BK. m.146/2 gereğince de, birinden tahsili mümkün olmayan miktar, diğerleri arasında mütesaviyen taksim olunur demekle belirtilmiştir.²⁰⁶

Rücu hakkı hukuki niteliği itibariyle başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin malvarlığında ortaya çıkan kaybı gidermeye yönelik kişinin kendisinde doğan yeni bir talep hakkıdır. Rücu hakkının kendinden önce gelen haksız eylemden tamamen bağımsız bir istem niteliğinde olması, rücu hakkının

---

²⁰³ **TANDOĞAN, H.**, age., s.392.

²⁰⁴ Yargıtay 11 HD 19.2.1980 T ,876 E. 796 K.

²⁰⁵ **GÜRKANLAR, M.**, age., s.127.

²⁰⁶ **TEKİNAY, S.**, age., s.255.

haksız eylemden kaynaklanmadığını gösterir.²⁰⁷ Rücu borçlusu ile rücu alacaklısı arasında bir haksız eylem veya sözleşme ilişkisi bulunmadığı dikkate alınırsa²⁰⁸ BK. m.50'den doğan rücu hakkının sebepsiz zenginleşmeden kaynaklandığı bu nedenle de BK. m.66'nın²⁰⁹ uygulanması olanağı düşünülse bile, rücu alacağı temelde bir yasa hükmünden kaynaklandığından ve Borçlar Kanunu'nda özel bir zamanaşımı hükmü bulunmadığından, rücu davasının BK. m.125'de düzenlenen on yıllık genel zamanaşımına tabi olmasının daha uygun olacağı düşünülebilir.

4.3.3. BK. Tasarısında Haksız Fiil Halinde İç ve Dış İlişkide Sorumluluk

BK. Tasarısında iç ve dış ilişkideki sorumluluk, madde 60 ve madde 61'de düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre öncelikle BK. Tasarısı madde 60'ı inceleyecek olursak; Dış ilişkide, “Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır. Müteselsil sorumluluk, bu kişilerden her biri için, tek başına sorumlu olsalardı yükümlü tutulacakları tazminat miktarıyla sınırlıdır.” demekle, dış ilişkide teselsülün olduğunu fakat zarar verenlerin hepsinin sorumluluğunun tek başlarına sorumlu olsalar idi yükümlü tutulacakları tazminat üzerinden sınır koyulmuş olup, BK 'da olmayan bu düzenleme tasarıyla getirilmektedir.

---

²⁰⁷ GÜRKANLAR, M., age., s.127.

²⁰⁸ KARAYALÇIN, Y. (1976), *Rücu Davalarında Zamanaşımının İşlemeye Başlayacağı Tarih, Karar Tahli*, İstanbul.; HGK 22.3.1976 E.1976/ K.255.

²⁰⁹ Zamanaşımı, sebepsiz mal edinmeye dayanan alacak, zarara uğrayanın hakkını öğrendiği tarihten itibaren bir yıl ve her halde hakkın doğumundan itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Sebepsiz mal edinme, zarara uğrayana karşı bir alacaktan ibaret ise, bu kimse sebepsiz mal edinmeye dayanan hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile ifadan kaçınabilir.

BK. Tasarısında iç ilişkideki sorumluluğu ise madde 61 düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre; “Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur ve tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.” hükmü getirilmekle iç ilişkide teselsülün söz konusu olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca BK. madde 50’de uygulanmayan alacaklının haklarına halefiyet müessesesi tasarıyla birlikte getirilmiş olmaktadır.

SONUÇ

BK. m.50'de öngörülen bir zarar birlikte neden olan kişilerin sorumluluğu aslında bir haksız fiil sorumluluğudur.

Haksız fiil söz konusu olduğuna göre, bu sorumluluğu genel olarak düzenleyen ve ister kasıt ile ister ihmal ile başkasını hukuka aykırı olarak zarar uğratan kimsenin, uğranılan zararı tazmin ile yükümlü olduğu belirtilmiştir. BK. m.41'in uygulanabilmesi için gerekli unsurlar BK. m.50'den doğan sorumluluk için geçerlidir Borçlar Kanunumuzun 50. maddesinde, birden fazla kişilerin ortak kusurları ile bir zarara neden olduklarında, teşvik eden fail ve de yardımcı olarak her biri zarardan müteselsilen sorumlu olur hükmünü getirmektedir. Bu madde anlamında birden çok kişinin müteselsil sorumluluğu söz konusu olduğunda haksız fiil sorumluluğunun genel unsurları dışında farklı ek koşullarında gerçekleşmesi gerekmektedir.

Öncelikle haksız fiili bizzat işleyen ve zararın doğumuna kendi davranışıyla neden olan failin BK.'nin anılan hükmüne göre sorumlu tutulabilmesi için yardımcı ve/veya kışkırtıcıyla birlikte davranmış olması gerekmektedir. Eğer aralarında bir nedensellik ilişkisi söz konusu değilse fail, BK. m.41'e göre sorumlu tutulacaktı ve kasıt veya ihmalle neden olduğu zararı tek başına gidermekle yükümlü kılınacaktı.

BK. m.50/2'de adı geçen yataklık eden kavramında ise, yataklık eden zararın doğumuna neden olan kişilerden olmadığından, sorumluluğu kazançtan bir pay aldığı veya katılması ile zarara sebebiyet verdiği takdirde ve derecede zararı tazminle yükümlü tutulacaktır.

Birden çok kişinin BK. m.50 gereğince sorumlu tutulabilmeleri için her birinin kusurlarının yanında ayrıca ortak kusurlu olmaları gerekmektedir. Ortak kusurdan bahsedebilmek için müteselsilen sorumlu olan kişilerin ihmali yada kasıtlı davranmaları şartı aranmamaktadır. Bir zarara birlikte sebebiyet veren kişilerin birbirlerinin kusurlu davranışlarından haberdar olmak veya haberdar olabilecek durumda bulunmak şartı ile ortak kusurlu sayılırlar. Böylelikle BK. m.50 ve BK. m.51’de yapılan ayırımın gereksizliği göz önüne serilmiş olmaktadır. Doktrine göre zarar verenlerin ortak kusurlu sayılabilmesi için ihmali davranışın yeterli olduğu, Yargıtay’ın kararlarına bakacak olursak zarar verenlerinin tümünün zararın tamamından müteselsilen sorumlu tutulabilmeleri için kasıt ile hareket etmiş olmaları gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay 4 HD’nin bir kararında kavgada yaralı veya ölene el uzattığı halde fiilden oluşan zararın (ölüm veya yaralamanın) meydana gelmesinde uygun aktif bir eylemi olmayan kişinin müteselsil sorumlu olmadığı görüşü hakimdir. Dolayısıyla Yargıtay ortak kusur için zarar verenlerin kasten hareket etmiş olmaları şartını öngörmüştür.

BK. m.50 gereğince birden çok kişinin hukuka aykırı fiil işlemeleri halinde ortaya çıkan zararın bölünemez olma koşulu, bu maddenin uygulama alanı bulabilmesi için gererken koşullardandır. Zira eğer bir zarar bölünebilecek nitelikte ise yine BK. m.41’e göre sorumluluk söz konusudur.

BK. m.50’nin uygulanabilmesinin diğer koşulu, birden çok kişinin her birinin zararı doğurmaya elverişli davranışının diğerininkiyle bir araya gelmiş olmasıdır. Doktrinde nedenlerin yarışması adı verilen bu durumda ortak nedensellik yarışan nedensellik ve seçimlik nedensellik gibi birbirinden farklı bağlar karşımıza çıkmaktadır.

BK. m.50’nin dış ilişkideki sonucu; zarar verenlerin zarar görene karşı müteselsilen sorumlu tutulmalarıdır. Tazminat borçlularından birinin tazminatın tümünü ödemesi halinde diğer borçlular da borçlarından kurtulurlar. Tazminat borcunun borçlulardan biri tarafından kısmen ifası ise diğer

borçluları bu oranda borçlarından kurtarır. Bunun için zarar görenin BK. m.68 gereğince kısmen ifayı kabul etmiş olması gerekir.

Bir zarara birlikte neden olan birden çok kişinin sorumluluğunun zarar verenler yönünden (iç ilişkideki) hukuki sonucu BK. m.50 gereğince zarar görene karşı müteselsilen sorumlu olan kişilerin birbirleri aleyhine rücu hakları olup olmadığını takdir edilmesi ve bu rücu haklarının kapsamını belirlenmesidir. Birlikte zarar verenler zarar görene karşı (dış ilişkide) müteselsilen sorumlu oldukları halde rücu alacağı yönünden (iç ilişkide) teselsül söz konusu değildir

Zamanaşımı konusunda ise bir yıllık, on yıllık ve ceza zamaşımı süresi olmak üzere üç ayrı süre öngörülmüştür.

Buna göre bir yıllık sürenin başlangıcı borcun muacceliyet tarihi değil, zarar görenin zararı, zarar vereni veya onun eyleminden sorumlu olan kişiyi öğrendiği tarihi izleyen gündür. BK. m.50'de birden çok kişinin sorumluluğu söz konusu olduğundan, bir yıllık zamaşımı süresinin başlangıç tarihini her bir sorumlu için ayrı ayrı hesaplanması gerekir.

On yıllık zamaşımı süresi ise haksız fiil işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Zamaşımını durduran nedenler ise BK. m.132'de sayılmıştır buna göre, bu nedenlerden birinin varlığı halinde duran zamaşımı söz konusu neden ortadan kalktığında, kaldığı yerden işlemeye devam eder. Aynı zamanda zamaşımının müteselsil sorumlulardan herhangi birisi bakımından durması, diğer sorumluları etkilemez. Çünkü zamaşımının durmasını gerektiren sebepler her bir borçlunun şahsi durumunu etkileyeceği belirtilmiştir. Zamaşımının kesilmesi ise, kanunda sayılan sebeplerin birinin varlığı halinde zamaşımının o ana kadar işlemiş olan kısmının ortadan kalkması ve sürenin yeni baştan işlemeye başlaması demektir.

Ceza zamanaşımında ise; BK. m.60'ın ikinci fıkrasına göre, haksız fiil aynı zamanda bir suç niteliğinde ise, ve bu suç ceza yasalarında daha uzun süreli bir zamanaşımına bağlanmışsa ceza yasasında öngörülen zamanaşımı yani ceza zamanaşımı uygulanır. Diğer bir deyişle daha uzun süreli bir ceza zamanaşımının söz konusu olduğu durumlarda bir ve on yıllık zamanaşımı süreleri uygulanmaz.

KAYNAKÇA

- [1] **AKINTÜRK, T.** (1971), *Müteselsil Borçluluk*, Ankara.
- [2] Ankara Barosu Dergisi (1998), Ankara.
- [3] Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi (1985), Ankara.
- [4] **ARSEBÜK, E.** (1956), *Borçlar Hukuku*, C.1-2, Ankara.
- [5] **ARSLANLI, H.** (1944), *Türk Borçlar Kanunu'nun 50-51. Maddelerinin Tefsiri*, Ebul Ula Mardin'e Armağan, İstanbul.
- [6] **AYİTER, K.** (1975), *Modern Hususi Hukuka Giriş Olarak Roma Hususi Hukukunun Anahatları*, Ankara.
- [7] Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (1979), Ankara.
- [8] **BİRSEN, K.** (1967), *Borçlar Hukuku Dersleri*, Borçların Genel Hükümleri, B.4, İstanbul.
- [9] **BERKİ, Ş.** (1962), *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, 3. Bası, Ankara.
- [10] **ÇANDARLI, Z.** (1945), *Müteselsil Borçlu ve Alacaklının Zamanaşımı Kesimi*, Ad. Der., S.12, Ankara.
- [11] **DOĞANAY, Ü. Y.** (1959), *Birlikte Bir Zarara Sebebiyet Veren Birden Ziyade Kimselerin Hukuki Mesuliyeti*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

- [12] **ERMAN, E. S.** (1968), *Müşterek ve Müteselsil Borçluluk, Borçlulardan Birinin Beraatını Gerektiren Hallerin Diğer Borçlulara Etkisi*, Ad. Der., Ankara.
- [13] **EREN, F.** (1996), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- [14] **FEYZİOĞLU, F. N.** (1982), *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, C.2* İstanbul.
- [15] **GÖKCAN, H. T.** (2003), *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara.
- [16] **GÖNENSAY, S.** (1944), *Başkasının Fiilinden Mesuliyet*, İstanbul.
- [17] **GÜRKANLAR, M.** (1982), *Bir Zarar Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu*, Ankara.
- [18] **GÜVEN, S.** (1981), *Kusur Kavramı ve Çeşitleri*, YD, Ankara.
- [19] **GÜRSOY, K. T.** (1981), *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku*, Ankara.
- [20] **GÜRSOY, K. T.** (1973), *Birden Çok Kimsenin Aynı Zarardan Sorumluluğu*, AÜHFD, C.XXX, Ankara.
- [21] **İMRE, Z.** (1949), *Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Halleri*, İstanbul.
- [22] **İNAN, A. N.** (1979), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı*, Ankara.
- [23] **KARACABEY, Ö. F.** (1978), *Haksız Fiillerde Zamanaşımı*, (BK. m.60), 1. Bölüm, YD, S.4, s.477 vd., Ankara.
- [24] **KARAHASAN, M. R.** (1981), *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku*, Ankara.

- [25] **KARAHASAN, M. R.** (1945), *Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk*, Yargıtay Kararları, Ankara.
- [26] **KARAYALÇIN, Y.** (1976), *Rücu Davalarında Zamanaşımının İşlemeye Başlayacağı Tarih Karar Tahlili*, Ankara.
- [27] **KILIÇOĞLU, A.** (2005), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- [28] **KILIÇOĞLU, A.** (1979), *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara.
- [29] **OĞUZMAN, K.** (2000), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul.
- [30] **ÖNEN, T.** (1996), *Borçlar Hukuku*, Ankara.
- [31] **ÖZEL, Ç.** (2001), *Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler*, AHFD, Ankara.
- [32] **RADO, T.** (1978), *Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku*, İstanbul.
- [33] **REİSOĞLU, S.** (1977), *Borçlar Hukuku*, C.1, 3.Baskı, Ankara.
- [34] **SAYMEN, F. H., ELBİR, H. K.** (1978), *Türk Borçlar Hukuku*, İstanbul.
- [35] **TANDOĞAN, H.** (1961), *Türk Mesuliyet Hukuku*, Ankara.
- [36] **TANDOĞAN, H.** (2008), *Borçlar Hukuku*, C.2, Ankara.
- [37] **TEKİNAY, S. S.** (1964), *Müteselsil Borçlarda Zamanaşımının Rolü*, İBD, İstanbul.
- [38] **TEKİNAY, S. S.** (1964), *Ticari İşlerde Teselsül Karinesi*, Prof. Dr. Ernst Hirsh'e Armağan, Ankara.

- [39] **TEKİNAY, S. S.** (1969), *Haksız Fiilde Müteselsil Sorumluluğun Kapsamı*, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler Sempozyumu, İstanbul.
- [40] **TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP** (1995), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7.Bası, İstanbul.
- [41] **TUNCER A. N.** (1978), *Bir Zarar Birden Çok Kişinin Birlikte Neden Olmasında Müteselsil Sorumluluk ve Rücu İlişkileri*, AD, Ankara.
- [42] **TUNÇOMAĞ, K.** (1976), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, İstanbul.
- [43] **UMUR, Z.** (1968), *Roma Hukuku Ders Notları*, İstanbul.
- [44] **VON BÜREN, B.** (1964), *Schweizerisches, Obligationenrecht, Allgemeiner Teil*, Zürich.
- [45] **YAVUZ, C.** (2006), *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu*, İstanbul.
- [46] **ZİLELİOĞLU, H.** (1988), *Roma Hukukundaki Sorumluluk Ölçütlerine Genel Bir Bakış*, AÜHFD, C.40, Ankara.
- [47] Y3HD, T.2.7.1963 E.6363/K.5570.
- [48] Y3HD, T.12.5.1966 E.3985/K.352.
- [49] Y3HD, T.6.2.1969 E.705/K.785.
- [50] Y4HD, T.11.3.1957 E.665/K.1240.
- [51] Y4HD, T.12.7.1965 E.5693/K.3718.
- [52] Y4HD, T.27.9.1965 E.964/K.4449.

- [53] Y4HD, T.31.1.1967 E.965/K.968.
- [54] Y4HD, T.18.5.1967 E.966/K.4349.
- [55] Y4HD, T.16.2.1972 E.8214/K.2031.
- [56] Y4HD, T.15.4.1974 E.616/K.1906.
- [57] Y4HD, T.28.2.1975 E.8206/K.2588.
- [58] Y4HD, T.15.3.1976 E.1170/K.2695.
- [59] Y4HD, T.15.12.1976 E.2719/K.10916.
- [60] Y4HD, T.13.10.1978 E.9881/K.11377.
- [61] Y4HD, T.21.11.1978 E.1304/K.12911.
- [62] Y4HD, T.9.10.1980 E.9386/K.11389.
- [63] Y4HD, T.24.6.1985 E.85/K.6147.
- [64] Y4HD, T.26.10.1989 E.3938/K.8185.
- [65] Y4HD, T.18.5.1993 E.3938/K.8181.
- [66] Y4HD, T.14.2.1996 E.965/K.1775.
- [67] Y4HD, T.2.5.2000 E.4871/K.5097.
- [68] Y15HD, T.15.4.1975 E.1507/K.2161.

- [69] YHGK, T.9.2.1955 E.3-9/K.9.
- [70] YHGK, T.20.5.1964 E.940/ K.388.
- [71] YHGK, T.23.3.1966 E.3D-3/K.79.
- [72] YHGK, T.23.3.1966 E.9/K.80.
- [73] YHGK, T.1.2.1967 E:1966/K.29.
- [74] YHGK, T.22.3.1976 E.1976/K.255.
- [75] YHGK, T.18.11.1981 E.1979/K.1981.
- [76] YHGK, T.24.6.1983 E.533/K.724.
- [77] YHGK, T.7.3.1986 E.250/K.205.
- [78] YHGK, T.23.2.2000 E.103/K.124.
- [79] www.legalbank.net.

EK

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı : AKDOĞANER, Elvan
Uyruğu : Türkiye (T.C.)
Doğum Tarihi ve Yeri : 02.10.1984, Aydın
Medeni Hali : Bekar
Telefon : +90555 518 10 56
Email : elvan.akdoganer@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Enstitü	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Çankaya Üniversitesi, Özel Hukuk, Ankara	2010
Lisans	Başkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ankara	2008
Lise	Söke Hilmi Fırat Anadolu Lisesi, Aydın	2003

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Yer	Konumu
2010 – Şimdi	Soytekin Avukatlık Bürosu	Avukat
2010 – 2010	Ertekin Avukatlık Bürosu	Avukat
2009 – 2010	Adalet Avukatlık Bürosu	Avukat
2008 – 2009	Adliye Sarayı	Stajyer Avukat

YABANCI DİLLER

İngilizce (İleri Seviye), Almanca (Başlangıç Seviyesi).

HOBİLER

Kitap okumak, Yüzme ve Sinema.